

KLUB GAJA

20 lat dla Ziemi

Zaadoptuj rzekę

d o b r e p r a k t y k i

Głwa – badanie wody

Czarna Przemsza – sprzątanie rzeki

Reda – spływ kajakowy

Jeziro Linowskie – konkurs plastyczny

Bierawka – duch rzeki ze śmieci

Zaadoptuj sobie rzekę

„Ludzie odwrócili się od rzek, przestali je rozumieć. Stały się czymś, co trzeba opanować, ujarzmić. Albo śmietniskiem. Chcemy namówić ludzi do powrotu nad rzeki, bo to jest ich miejsce – mówi prezes Klubu Gaja Jacek Bożek.

Ewa Siedlecka: Co to znaczy: zaadoptować rzekę?

Jacek Bożek: Zająć się nią tak, żeby stała się przyjaznym miejscem. Zaadoptować ten jej fragment, który przepływa przez daną miejscowość. Rzeka może być tym, co połączy społeczność lokalną, miejscem, gdzie wszyscy będą się mogli spotkać i robić coś dla rzeki, a więc dla siebie. Od rzeki można się też wiele nauczyć.

Czego?

– Na przykład historii. Można poszukać legend związanych z rzeką, sprawdzić, skąd się wzięła jej nazwa, odtworzyć historię rzeki, a przez to tożsamość miejsca, w którym się żyje. Można się uczyć o biologii rzeki, zwierzętach, które w niej i nad nią mieszkają, o wzajemnych zależnościach pomiędzy rzeką, zwierzętami, roślinami i ludźmi.

Macie jakieś pomysły, co można robić dla rzeki poza tym, żeby była czysta?

– Czystość jest bardzo ważna. Dyrektywa Ramowa Unii Europejskiej mówi o tym, że państwa mają zadbać, aby do 2015 roku rzeki były czyste – żeby można się było w nich kąpać, żeby powróciły do nich ryby, ptaki. Można zacząć od tego, że uczniowie w ramach lekcji biologii i chemii wykonają proste testy sprawdzające czystość ich rzeki. A mieszkańcy mogą naciskać na władze, żeby tę czystość poprawiły.

Idea adopcji rzek powstała w USA m.in. dla integrowania lokalnych społeczności. Ludzie razem sprzątają swoje rzeki, stawiają ławeczki, lampy, budują bulwary, plaże – tworzą miejsce, gdzie mogą potem razem spędzać czas. Można nad rzeką organizować imprezy, można robić o rzece spektakle, szukać jej śladów w kulturze i sztuce regionu, robić nad nią wystawy, uczniowie mogą budować rzeźby ze śmieci wylowionych z rzeki. Są tysiące innych pomysłów.

Jaka w tym rola Klubu Gaja?

– Będziemy wysyłać do szkół i samorządów materiały z pomysłami i prosić, żeby informowały nas o tym, jak je wykorzystają i co im wpadło nowego do głowy. Zrobimy konkursy, ale przede wszystkim będziemy zbierać nowe pomysły i przekazywać je dalej. Chcemy być animatorami ruchu na rzecz adopcji rzek”.

Gazeta Wyborcza, 16 września 2005 r.

Drodzy Czytelnicy,

Klub Gaja z przyjemnością oddaje w Wasze ręce raport *Zaadoptuj rzekę – dobre praktyki*, który będzie mógł Państwu służyć jako praktyczny poradnik. Znajdziecie w nim przykłady, w jaki sposób można zaadoptować rzekę i dobrze się przy tym bawić. Tak jak różne są rzeki, tak różne są możliwości wynikające z naszej pomysłowości i nakładu czasu, który poświęcimy naszej pracy. Efekty potrafią być wspaniałe i wzruszające. Mam nadzieję, że dzięki naszej wspólnej pracy i pasji poznamy bliżej nasze rzeki i strumienie, co doprowadzi w przyszłości do zmiany postaw wobec przyrody i naszego lokalnego środowiska.

W wydawnictwie nie przedstawiamy Państwu całej historii programu, jego dość trudnych początków, a także sukcesów jakim było m.in. przeprowadzenie akcji *Big Jump* w lipcu 2005 roku, podczas której do Wisły w Warszawie weszło ponad 50 osób aby zwrócić uwagę na rolę rzek w naszym życiu. Byliśmy pełni obaw jak program *Zaadoptuj rzekę* się rozwinie ponieważ jest to program wymagający współpracy i długofalowych działań. Rzeki przecież mają swoich właścicieli, tereny nad brzegami zwykle mają innego właściciela. Każdy odcinek rzeki jest inny, są przecież także stawy, jeziora, zalewy i kanały, strumyki i źródła. W momencie oddania do druku tej publikacji podsumowując dotychczasowe rezultaty z dumą informujemy, że wspólnie udało się nam zaadoptować już 320 rzek, strumieni, stawów i jezior. Gratulujemy!

Miło mi także poinformować, że program *Zaadoptuj rzekę* został wyróżniony na poziomie europejskim, gdyż znalazł się w finałowej piątce programów nominowanych do tytułu **Best Practis 2008**. Wraz z programami z Belgii, Niemiec, Węgier i Danii zostanie zaprezentowany w październiku we Francji na spotkaniu The Green Spider Network – sieci instytucji i organizacji powołanych i wspieranych przez Komisję Europejską i DG Environment, która co roku wybiera pięć najlepszych programów w EU. Program *Zaadoptuj rzekę* został już umieszczony w europejskiej bibliotece dobrych praktyk.

W tym miejscu chciałbym bardzo gorąco podziękować wszystkim tym, którzy już zaadoptowali rzeki i przysłali nam sprawozdania z podjętych działań i stali się ich opiekunami i strażnikami. Dzięki Waszym działaniom wszyscy ci, którzy będą chcieli przyłączyć się do programu Klubu Gaja *Zaadoptuj rzekę*, a jeszcze się wahali, teraz widząc Waszą wspaniałą pracę, zostaną przekonani do podjęcia działań na swoim terenie. Dla dobra naszych rzek! Rzeki są naszym dziedzictwem narodowym. Powinniśmy to zrozumieć jak najszybciej.

Dlatego też w imieniu Klubu Gaja zapraszam Państwa do kontynuacji programu *Zaadoptuj rzekę!* W tym roku naszym przesłaniem jest *Nasze rzeki wpływają do Bałtyku!* Placówki oświatowe na początku roku szkolnego 2008/2009 otrzymają kolejny pakiet edukacyjny do programu: razem z wydawnictwem *Zaadoptuj rzekę – dobre praktyki*, otrzymają wystawę *Historia złotej rybki – czyli historia o zagrożonych gatunkach ryb i człowieku*, folder *Historia złotej rybki* oraz film *Zaadoptuj rzekę*, które będą pomocne w szczególności w przeprowadzeniu lekcji tematycznych. W pakiecie otrzymacie Państwo także kartę zgłoszenia do programu, prosimy o jej wypełnienie i odesłanie do Klubu Gaja. Mamy nadzieję, że materiały te zainspirują Was do podejmowania kolejnych działań na rzecz ochrony rzek i morza Bałtyckiego.

Jacek Bożek

„Jeśli społeczeństwu konsumpcyjnemu zostawimy wybór, to zawsze wybierze zysk przed ochroną środowiska naturalnego.

To od nas zależy, czy zdołamy zrównoważyć takie podejście do świata. Naszą szansą na dobrą jakość życia na Ziemi jest uszanowanie praw przyrody i świadome działanie.”

Jacek Bożek, założyciel i prezes Klubu Gaja

„Uważam, iż podjęta przez Państwa inicjatywa przyczyni się do kształtowania świadomości ekologicznej młodych Polaków w zakresie ochrony rzek oraz morza Bałtyckiego, a także propagowania idei zrównoważonego rozwoju.

Jestem również przekonany, że przedsięwzięcie to sprzyja pogłębieniu wiedzy i zdobywaniu praktycznych umiejętności w ochronie środowiska oraz inspirowaniu do podejmowania lokalnych działań proekologicznych.

Dlatego też z przyjemnością przyjmuję honorowy patronat nad tym projektem.”

Maciej Nowicki, Minister Środowiska

O programie Zaadoptuj rzekę

Zaadoptuj rzekę jest programem Klubu Gaja realizowanym od 2005 roku. Jest to ogólnopolski program edukacji ekologicznej, którego tematem jest woda, w szczególności rzeki i ich znaczenie w przyrodzie, a także uświadomienie obywatelom ich obecności i roli w życiu społeczeństw. Celem projektu *Zaadoptuj rzekę* jest edukacja i promocja w zakresie zrównoważonego rozwoju i ekologii w szczególności ochrony wód powierzchniowych, propagowania racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych oraz ochrony różnorodności biologicznej.

Sowlina – Starosta Powiatu Limanowskiego bada wodę

W 2008 roku naszym przesłaniem jest *Zaadoptuj rzekę* – nasze rzeki wpływają do Bałtyku

Edukacja ekologiczna realizowana w ramach projektu *Zaadoptuj rzekę* ma na celu zainspirowanie w szczególności dzieci i młodzieży do podejmowania lokalnych działań proekologicznych dotyczących ochrony rzek oraz Morza Bałtyckiego. Natomiast celem prowadzonej kampanii edukacyjno-informacyjnej jest podnoszenie świadomości społecznej w zakresie ochrony zagrożonych gatunków ryb – wędrujących i bałtyckich oraz zrównoważonego rybołówstwa, a także propagowanie dobrych praktyk w zakresie aktywnej edukacji i udziału społecznego.

Na naszej stronie www.klubgaja.pl/zaadoptuj_rzeka/ przygotowany został poradnik *FAQ – Ratujemy rzeki*, odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania i problemy z jakimi obywatele się do nas zgłaszają dotyczące ochrony rzek i dolin rzecznych.

W programie edukacji ekologicznej *Zaadoptuj rzekę* wspólnie zaadoptowaliśmy już ponad 320 rzek, strumieni, potoków, stawów, jezior, nawet Bałtyk! W programie wzięło już udział ponad 30 tysięcy osób!

Karta zgłoszenia do programu *Zaadoptuj rzekę*

www.klubgaja.pl/zaadoptuj_rzeka/

Do kogo należy rzeka?

Możemy powiedzieć, że do wszystkich, którzy z niej korzystają. Można także powiedzieć, że do zarządzających nią instytucji. Jednak w praktyce często tak naprawdę nikt nie czuje się za rzekę odpowiedzialny. Rzeki stają się zaniedbane i zaśmiecone, a ludzie odwrócili się do nich plecami. Jak możemy to zmienić? Po prostu zaadoptujmy rzekę.

Jak zacząć?

Przed rozpoczęciem działań należy sprawdzić, kto jest właścicielem rzeki, skontaktować się z urzędem gminy lub miasta. Należy pamiętać, że nawet małe strumyki mogą być niebezpieczne i trzeba zachować ostrożność.

Działania

Kiedy mówimy o adoptowaniu rzeki, chodzi nam o wzięcie na siebie roli jej stróża i otaczanie jej opieką. *Zaadoptuj rzekę* obejmuje m.in. takie działania jak:

- sprzątanie rzeki i jej brzegów,
- zdobywanie wiedzy, np.: o historii i geografii rzeki,
- lekcje tematyczne dotyczące ochrony rzek,
- zajęcia terenowe – dokumentowanie fauny i flory,
- badanie jakości wody,
- monitorowanie jakości wody,
- objęcie ochroną, jako pomnika przyrody rosnących nad rzekami drzew,
- zajęcia plastyczne, np.: tworzenie rzeźb ze znalezionych śmieci,
- konkursy fotograficzne, plastyczne i literackie,
- przedstawienia i happeningi,
- nadawanie nazw bezimiennym potokom lub najciekawszym fragmentom rzeki,
- wycieczki i rajdy wzdłuż rzek,
- szukanie źródeł rzeki,
- zachęcanie władz do poprawy stanu czystości rzeki,
- zawiązywanie porozumień dla rzeki.

Przemsza – badanie wody

Porozumienia dla rzek

Jednym z działań w ramach programu jest budowanie porozumień dla rzek. Zapraszając przyszłych sygnatariuszy porozumienia musimy pamiętać o najważniejszych instytucjach i ludziach, bez których budowanie porozumienia nie będzie miało społecznego przełożenia. Wśród sygnatariuszy powinni się znaleźć właściciele lub zarządzający rzeką oraz wszyscy ci, dla których rzeka stanowi wartość ekonomiczną, przyrodniczą, kulturową czy społeczną. Ważny jest także lider, którym może być poszczególne osoba, grupa, instytucja lub firma zobowiązująca się do koordynowania lokalnych działań i do inspirowania do podejmowania działań przez społeczność lokalne. Bardzo ważne jest zaufanie i szacunek partnerów do siebie nawzajem. Jeśli zobowiązaliśmy się do wymiany informacji i współpracy, starajmy się realizować to tak, aby wszyscy czuli się usatysfakcjonowani. Nie zapomnijmy także, aby się wspólnie bawić i świętować, celebrować nawet małe sukcesy organizując np. festyny czy festiwale nad rzeką. Chwalmy się naszymi osiągnięciami, tak aby inni mogli korzystać z doświadczenia i wysiłku, który został włożony w porozumienie i związane z nim działania na rzecz ochrony naszych rzek!

Porozumienie dla Parsęty

Porozumienie dla Parsęty jest przykładem modelowym, gdyż biorą w nim udział wszystkie kluczowe podmioty życia społecznego w sposób pośredni lub bezpośredni związane z tą rzeką. W lutym 2006 roku dziesięciu sygnatariuszy *Porozumienia dla Parsęty* wyraziło swoją wolę partnerskiej współpracy w ramach programu Klubu Gaja *Zaadoptuj rzekę*, pieczętując to swoimi podpisami. Współpraca realizowana jest w szczególności poprzez: wspólne działania edukacyjne propagujące ochronę rzeki Parsęty na odcinku gminy Gościno i Dygowo, promowanie pożądanego standardów ochrony przyrody, informowanie społeczności lokalnych o jakości środowiska, gromadzenie i udostępnianie informacji ekologicznych, organizowanie wydarzeń i programów popularyzujących postawy proekologiczne, tworzenie ścieżek dydaktycznych, pomoc w tworzeniu akcji informacyjnych w środkach masowego przekazu, wspomaganie działań kulturowych, promocję terenów objętych programem *Zaadoptuj rzekę*. Koordynatorami projektu są: Klub Gaja, firma Troton, która

Parsęta – piknik i wielkie sprzątanie rzeki

Parsęta – sprzątanie rzeki

Parsęta – porozumienie dla rzeki

wzięła na siebie rolę inspiratora, z racji swojego położenia nad rzeką i strategii zaangażowania w ochronę przyrody. Do porozumienia przystąpiły: Gmina Gościno, Gmina Dygowo, Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Regionalny Oddział w Koszalinie, Troton w Ząbrowie, K.W.S. SALMO Kołobrzeg, Lasy Państwowe Nadleśnictwo Gościno, Zespół Szkół Gospodarki Żywnościowej w Gościnie, Zespół Szkół w Gościnie, Gimnazjum w Gościnie, Klub Gaja.

Dobre praktyki dla rzek

W nasze programy włączają się także samorządy. Przykładem dobrych praktyk jest współpraca z Powiatowym Centrum Ekologicznym działającym w Wydziale Ochrony Środowiska Rolnictwa i Leśnictwa w Starostwie Powiatowym w Limanowej. Działania tam podejmowane objęły nie tylko dzieci i młodzież ale także urzędników i samorządowców. Rezultatem podjętych działań w 2007 roku było przystąpienie 429 dzieci z 12 szkół do programu *Zaadoptuj rzekę*. W kwietniu 2007 roku odbyła się dla nauczycieli z powiatu limanowskiego konferencja *Zaadoptuj rzekę* oraz warsztaty *Edukacja ekologiczna młodzieży szansą zrównoważonego rozwoju*. Firma Troton w 2006 zaadoptowała rzekę Parsęta, koordynując działania w ramach *Porozumienia dla Parsęty*. Co roku firma organizuje dla społeczności lokalnej pikniki i wielkie sprzątanie rzeki. Podczas tego wydarzenia w 2007 roku w ramach programu *Zaadoptuj rzekę* przygotowaliśmy happening *Życzenia dla rzeki* nad Parsętą. Swoje życzenia pisali mieszkańcy, wędkarze, pracownicy firmy, samorządowcy, m.in. Prezydent Miasta Kołobrzeg.

Program Zaadoptuj rzekę nominowany do Best Practis 2008

Program *Zaadoptuj rzekę* został wyróżniony na poziomie europejskim, gdyż znalazł się w finałowej piątce programów nominowanych do tytułu Best Practis 2008. The Green Spider Network – sieć instytucji i organizacji powołanych i wspieranych przez Komisję Europejską i DG Environment co roku wybiera pięć jej zdaniem najlepszych programów środowiskowych, z których w październiku na spotkaniu plenarnym we Francji zostanie wybrana Best Practice 2008.

Jest to tym bardziej znacząca nominacja dla organizacji pozarządowej z Polski, gdyż pozostałe cztery propozycje zostały wybrane z programów rządowych prowadzonych przez instytucje i organy rządowe. Nominowane projekty do Best Practice 2008 to: Dania – *One tonne less*, Węgry – *CITES*, Belgia – *Trick Jumper Day*, Niemcy – *Naturdetektive*, Polska – *Adopt a River*.

Więcej informacji o Green Spider Network oraz o projektach, które zostały wybrane wraz z ich opisami mogą Państwo znaleźć na stronie http://ec.europa.eu/environment/networks/greenspider/bp_comp-2008.html

Udział społeczny

Placówki oświatowe do udziału w programie *Zaadoptuj rzekę* zapraszały m.in.: społeczności lokalne, władze lokalne

Parsęta – Prezes Klubu Gaja i Prezydent Miasta Kołobrzeg ślą życzenia dla rzeki

– przedstawiciele starostw powiatowych, rad sołeckich, urzędów miast i gmin, Wydziały Ochrony Środowiska Urzędów Gmin i Urzędów Miast, koła wędkarskie, oddziały Polskiego Związku Wędkarskiego, nadleśnictwa, Centra Edukacji Ekologicznej, organizacje społeczne, Miejskie Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji, kluby płetwonurków, Sanepid, Ochotnicze Straże Pożarne, Miejskie Oczyszczalnie Ścieków, Inspektorów Ochrony Środowiska oraz media.

Happening Historia złotej rybki

Jednym z działań promocyjnych projektu *Zaadoptuj rzekę – nasze rzeki wpływają do Bałtyku* jest happening *Historia złotej rybki*, który prezentowaliśmy w 2008 roku, w 7 miastach w kraju: Warszawie, Katowicach, Helu, Gdyni, Kołobrzegu, Wrocławiu i Bielsku-Białej. Dodatkowo happening zaprezentowaliśmy na specjalnym pokazie na terenie Stacji

Morskiej Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego w Helu. Podczas happeningów na ulicach miast prezentowaliśmy także wystawę *Historia złotej rybki*, rozdawaliśmy folder w formie bajkowej opowieści o zagrożonych gatunkach

Katowice

Hel

Warszawa

Wrocław

ryb, która kończy się morałem, iż jeśli nie będzie ryb nie będzie rybaków. Na Wybrzeżu po happeningu dochodziło do interesujących rozmów z rybakami, którzy przyznawali, że sytuacja ryb w Morzu Bałtyckim bardzo się pogorszyła. Potwierdziły się także nasze spostrzeżenia, że dalsza część kampanii powinna być nakierowana na ludzi z głębi łądu. Bez uświadomienia społeczeństwu, czym jest Morze Bałtyckie i rybołówstwo dla Polski, trudno będzie zmienić postawy polityków oraz konsumentów.

O zagrożonych gatunkach ryb

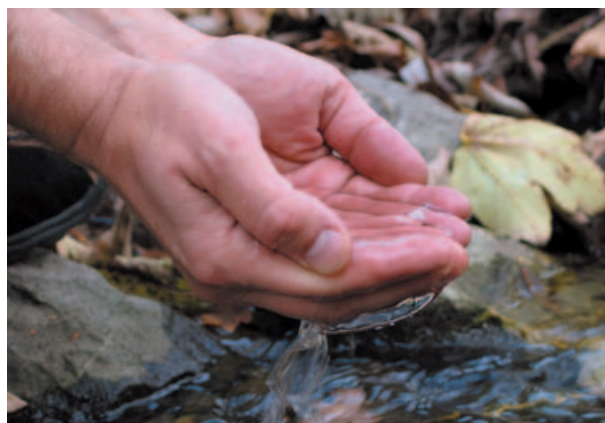
Jednym z głównych zagrożeń dla wielu gatunków ryb są zarówno legalne jak i nielegalne połowy. To my konsumenci decydujemy o tym, jakie ryby jemy, dlatego nasz wybór wpływa bezpośrednio na rodzaj gatunków, który się poławia. Należy pamiętać, że wiele z gatunków ryb łowi się w sposób rabunkowy i szkodliwy dla środowiska. W efekcie ponad połowa gatunków ryb przez nas konsumowanych jest zagrożona wyginieciem.

W Morzu Bałtyckim ze względu na przełowienie i kłusownictwo szczególnie zagrożona jest **populacja dorsza**. Wyginiecie tego gatunku naruszy równowagę biologiczną i spowoduje, że ogromna ilość innych ryb znajdzie się w niebezpieczeństwie. Szacuje się, że co trzeci dorsz z połowów bałtyckich jest skłusowany. Aby temu zapobiec należy przede wszystkim ograniczyć połowy dorsza, walczyć z kłusownictwem, a także chronić ekosystem bałtycki przed dalszą degradacją. Z powodu zanieczyszczenia naszych rzek i budowy zapór wodnych np. zapora we Włocławku na Wiśle, zagrożona wyginieciem jest też **populacja łososa atlantyckiego** potocznie zwanego bałtyckim, który jest rybą wędrującą na czas rozrodu z mórz do rzek. Dlatego ważne jest, aby stale poprawiać jakość wody w naszych rzekach, podejmować działania w celu udrażniania rzek i przeciwdziałać kłusownictwu, a także prowadzić kontrolę limitów połowowych. Pamiętaj Twój wybór może pomóc ochronić wiele gatunków ryb! Pamiętaj, że przyszłość RYB zależy także od Ciebie, od Twojej uważności i wyboru.

- nie kupuj młodych ryb – wiele łowionych ryb jest niewymiarowych i niedojrzałych płciowo
- zwracaj uwagę na to gdzie zostały złowione – sprawdzaj czy zasoby tego gatunku są w tym akwenie stabilne
- wybieraj ryby z lokalnych połowów – wspierasz społeczność lokalną i połowy na mniejszą skalę
- bądź świadomym konsumentem i kupuj produkty rybne z ekologicznym certyfikatem
- nie kupuj żadnych ryb zagrożonych wyginieciem!

Bagatelizowanie potrzeby ochrony populacji dorsza u Wybrzeży Nowej Fundlandii doprowadziło do wyginiecia populacji dorsza i w konsekwencji do wielotysięcznego bezrobocia wśród osób utrzymujących się z rybołówstwa.

O wodzie

Kiedy odkręcamy kran w naszej łazience, nie zdajemy sobie zwykle sprawy, że woda jest źródłem życia. Szanujmy i oszczędzajmy ją!

97% wód na ziemi to słone wody w oceanach
3% wód na ziemi to wody słodkie

2% całkowitych zasobów wody słodkiej uwięzione jest w lodowcach i śniegach

Jak oszczędzać wodę – fakty i liczby

1. Kran kapiący z prędkością 1 kropli na sekundę przynosi straty wody w ilości 0,5 litra na godz., co daje rocznie 4 700 litrów.
2. Kąpiel średnio to 250 litrów wody. Prysznica zużywa 4 x mniej wody.
3. Podczas mycia zębów każdy z nas zużywa średnio nawet do 15 litrów wody, podczas gdy w rzeczywistości wystarczyłoby 2–3 litry. Zakręcając wodę podczas mycia zębów można zaoszczędzić średnio ok. 12 litrów wody.

Średnie zużycie wody na 1 mieszkańca Europy:

- 7% całkowitego zużycia wody – cele spożywcze,
- 22% zmywanie naczyń i pranie,
- 20% urządzenia sanitarne,
- 39% kąpiele i mycie,
- 6% mycie samochodu i podlewanie ogrodu,
- 6% inne zastosowania.

O Światowym Dniu Wody – Dniu Bałtyku

Co roku zachęcamy placówki oświatowe do przeprowadzenia *Światowego Dnia Wody*, który w Polsce obchodzony jest jako *Dzień Bałtyku*. Inicjatywa corocznych obchodów *Światowego Dnia Wody* – 22 marca, narodziła się w 1992 roku podczas Konferencji ONZ dotyczącej Środowiska i Rozwoju w Rio de Janeiro. Woda ma zasadnicze znaczenie dla zrównoważonego rozwoju, włączając w to integralność środowiska naturalnego, poprawę warunków życia – jest nieodzowna dla ludzkiego zdrowia i dobra. Na świecie woda pitna staje się dobrem deficytowym. Co roku obchodom *Światowego Dnia Wody* towarzyszy wiele imprez o charakterze informacyjnym: festiwale filmowe, wielkie wydarzenia medialne, których głównym tematem jest woda. Ty także możesz włączyć się w obchody *Światowego Dnia Wody – Dnia Bałtyku*. Zaadoptuj rzekę!

Zaadoptuj rzekę – relacje z podjętych działań

Aleksander

Obiektem naszych zainteresowań stał się strumień Aleksander przepływający przez park miejski w Mikołowie – Planty. Poznaliśmy też dwa stawy retencyjne, które zostały

Aleksander – zajęcia w terenie

informująca, że nasza szkoła opiekuje się tym stawem już dawno została zniszczona. Nie rezygnujemy z dalszych starań i na wiosnę zamierzamy zorganizować plener malarski. Pora się też zastanowić nad nadaniem imienia temu urokliwemu miejscu, z którym już zdążyliśmy się żyć.

Gimnazjum nr 15 w Rybniku

Biała na Podlasiu

Po przystąpieniu do programu *Zaadoptuj rzekę* nasza szkoła postanowiła skupić się na następujących działaniach:

- przeprowadzenie wywiadu w Urzędzie Miasta;
- pozyskanie informacji od Koła Wędkarskiego na temat tego, jakie ryby żyją w naszej rzece;
- przeprowadzenie badania jakości wody.

Zaplanowaliśmy wiosenny termin realizacji programu z okazji Dnia Ziemi. Uczniowie mają za zadanie wyszukać historie i legendy związane z rzeką Białą, rozpoznać rejony szczególnie zaśmiecone oraz przygotować akcję oczyszczania rzeki.

Gimnazjum nr 1 im. Niepodległości Polski
w Bielsku Podlaskim

Aleksander Babulówka Bachówka Bezimienna koło Wodzisławia Śl. Bezimienny Staw Bezimienny strumień Biała Glucholaska Białana Podlasiu Białana Śląsku

niedawno stworzone przez człowieka, a przez jeden z nich przepływa nasz „Olek”, jak zdrobniale mówiliśmy o naszym strumyku. Na wycieczce zapoznaliśmy się z biegiem rzeki. Poznaliśmy jej dziki i meandrujący fragment, ale również ten, który stworzył człowiek – betonując jego koryto i nakazując prosty, wygodny dla ludzi bieg. Na zajęciach posprzątałyśmy naszą rzekę podziwiając nad jej brzegami stare olchy i lipy rosnące w dzikiej części. Mimo połowy października, udało nam się spotkać jeszcze żabę, która zażywała kąpieli w płytkiej wodzie. Obserwowaliśmy też kowalika i sikory bogatki, które uwijały się wśród gałęzi drzew w poszukiwaniu smakołyków.

Koło przyrodniczo-ekologiczne „Kameleon”
Szkoła Podstawowa nr 3 w Mikołowie

Bezimienny staw

Uczniowie naszej szkoły częściowo uprzątnęli teren wokół stawu. Systematyczne sprzątanie spowodowało, że jest coraz lepiej. Szkoda, że nie wszyscy doceniają nasze wysiłki. Tablica

Biała – wystawa nad rzeką

Biała na Śląsku

Tuż za Przedszkolem nr 23 płynie rzeka Biała, którą obserwujemy oraz raz w miesiącu prowadzimy w grupie dzieci sześćdziesięcioletnich zajęcia związane z zagadnieniami ochrony wód.

Harmonogram działań

- Założenie hodowli np. żółwia wodno-łądowego i akwarium – hodowla bojownika. Spotkanie z weterynarzem – poznanie podstawowych wiadomości na temat życia żółwia i sposobu opiekowania się nim.
- Wycieczki nad rzekę Białą – obserwacja rzeki i piękna jej krajobrazu w różnych porach roku i warunkach pogodowych.

Biała – konkurs plastyczny

- Płynie, stoi, cieknie, kapie. Kto ją złapie? – zapoznanie dzieci z pojęciami: zbiornik wodny z płynącą wodą, zbiornik wodny ze stojącą wodą. Porównywanie wyglądu i zapachu wody pochodzącej z różnych środowisk wodnych. Wyciąganie wniosków. Wyrabianie nawyku dokładnego zakręcania kurków w kranie. Rozróżnianie dźwięków wydawanych przez wodę.
- Droga wody do mieszkań – zapoznanie dzieci z drogą wody od zbiorników wodnych do mieszkań, uświadomienie konieczności chemicznego uzdatniania wody użytkowej. Wyrabianie nawyku picia wody przegotowanej lub mineralnej. Poznanie działania prostego filtra. Wdrażanie do oszczędnego korzystania z wody.
- Dziwna Flądra – zapoznanie z głównymi rzekami Polski: Wisła, Odra. Zapoznanie z życiem zwierząt i roślin w rzece. Uświadomienie dzieciom znaczenia pogotowia wodno-kanalizacyjnego.

Przedszkole nr 32 w Bielsku-Białej

Biała na Śląsku

W ramach projektu *Zaadoptuj rzekę* dzieci z bielskiej „Dwójki” na zajęciach kółka przyrodniczego rysowały, jak wyobrażają sobie rzekę Białą w przyszłości, za 5, 10 i więcej lat. Wystawa prac plastycznych została zaprezentowana nad samą rzeką, żeby wszyscy mieszkańcy mogli ją zobaczyć. Na rysunkach widać pływające kajaki, ludzi kąpiących się w czystej, błękitnej wodzie, pływające ryby, a nawet delfiny, piękne kwiaty i palmy rosnące na brzegach Białej.

Szkoła Podstawowa nr 2 Towarzystwa Szkolnego im. M. Reja w Bielsku-Białej

Biała Oksza Biała Przemsza Białka Biczyszanka Biebrza Biegonówka Bielawa Bierawka Bobrek Bobrówka Bogdanka Bolinka Bolina Bóbr Breń

- Charakterystyka wody rzecznej pod względem koloru i konsystencji.
- Zabawy badawcze wodą:
  - określanie: co pływa, co tonie;
  - hodowla glonów;
  - mierzenie pojemności naczyń;
  - wykonanie filtra;
  - przygotowanie napoju orzeźwiającego.
- Laboratorium pod chmurką – Poznawanie różnych stanów wody, procesu zmiany płynu w ciało stałe lub gaz. Topnienie lodu, skraplanie się pary.
- Gdzie mieszka woda? – badanie różnych środowisk wodnych; rzeka, kałuża, bajoro. Kształtowanie wrażliwości estetycznej dziecka poprzez obserwację przyrody, odczuwanie piękna jej barw, kształtów, dźwięków różnorodnych zjawisk.
- Dla kogo woda? – uświadomienie dzieciom niezbędności wody dla życia na Ziemi. Poznanie niektórych przyczyn zanieczyszczeń wody, kształtowanie nawyku oszczędnego z niej korzystania.

Biała Oksza

Przystępując do pracy, na zajęciach Koła Przyrodniczego ustalone zostały z uczniami zadania możliwe do realizacji. Po wybraniu odcinka rzeki, nad którym będziemy sprawować opiekę i po przeprowadzeniu pogadanki na temat bezpieczeństwa pobytu nad rzeką, odbyliśmy wycieczkę terenową w celu sprawdzenia czystości wody i brzegów rzeki oraz przeprowadziliśmy badania jakości wody.

*Szkoła Podstawowa nr 1 im. Władysława Sebył
– Szkolne Koło Przyrodnicze i LOP w Kłobucku*

Biała Przemsza

W roku szkolnym 2007/2008 wzięliśmy udział w programie *Zaadoptuj rzekę* – nasze rzeki wpływają do Bałtyku. Nasza szkoła usytuowana w pobliżu historycznego miejsca Trójkąta Trzech cesarzy. Wszystkie klasy wiosną udały się do tego miejsca. Obserwowały życie nad Białą Przemszą, wykonywały prace porządkowe. Każda klasa wzięła udział w lekcjach

tematycznych dotyczących Białej Przemszy oraz rzek wpadających do Bałtyku, jak i samego polskiego morza. Klasy starsze badały jakość wody, przygotowały plakaty informacyjne. Uczniowie obejrżeli filmy ekologiczne o ochronie wód.

Szkoła Podstawowa nr 21 w Sosnowcu

Rzekę chcą adoptować

Dzieci mogą zatem zainteresować się płynącą przez ich miejscowość rzeczką albo pewnym jej odcinkiem, pobliskim potokiem czy jeziorem. Poznać bliżej jego historię i geografę, a nawet legendy i podania. Mogą sporządzić dokumentację występującej tam flory i fauny lub zająć się badaniem jakości wody. A jeśli na brzegach rzeczki walają się stopy śmieci, mogłyby je posprzątać. Z zebranych papierów i puszek mogłaby powstać później ekologiczna rzeźba. W ramach programu *Zaadoptuj rzekę* organizowane mogą być ponadto lekcje tematyczne związane z zagospodarowaniem i ochroną rzek, zajęcia plastyczne, wystawy malarskie albo fotograficzne. A bezimienny dotąd strumyczek mógłby wreszcie otrzymać swoją nazwę. (...): LRK

Dziennik Zachodni, 1.09.2005

Białka

W ramach programu przeprowadziliśmy cykl zajęć, w których poruszaliśmy zagadnienia związane z ekologią i historią tutejszej rzeki – Białki (materiały o rzece uzyskaliśmy z Wydziału Geodezji UMIG Biała Piska), odwiedziliśmy tutejszą oczyszczalnię ścieków.

Bielawa

Postanowiliśmy zaopiekować się fragmentem rzeki Bielawy. Pierwszym etapem naszej pracy było zdobywanie informacji na temat samej rzeki, tj. jej historii, położenia, roślinności i zwierząt występujących w jej środowisku. Dowiedzieliśmy się, że nazwa rzeki pochodzi od białego zabarwienia wody, które bierze się z pokładów gliny, znajdujących się niedaleko wsi Kusice. Koło rzeczki znaleźliśmy ślady zwierząt. Okazało się, że to tropy dzika. Innym razem, nasz kolega, będąc w lesie, znalazł ślady należące do sarny i zająca. Postanowiliśmy również zdobyć informacje, jakie gatunki ryb żyją w Bielawie. Rozmawiając z wędkarzami dowiedzieliśmy się, że w naszej rzece żyją: pstrąg potokowy, pstrąg tęczowy, lipień, ciernik, troć wędrowna oraz głowacz. Uprzątnęliśmy teren wokół Bielawy na terenie Parku Wiejskiego.

Szkoła Podstawowa w Niemicy

Bierawka

Klasy VI nad rzeką puszczały latawce z życzeniami dla Ziemi i naszej rzeki m.in.: *Aby nigdy nie spływały do Ciebie ścieki*. Odbyły się happeningi: budowanie mostów, żywa rzeka, dwa brzegi. Uczniowie gimnazjum tworzyli ducha rzeki z materiałów, które pozbiali nad rzeką: klasy I wykonywały ducha z makulatury, II z plastiku, III z materiałów naturalnych, liści, gałązek, traw. Duch jest symbolem rzeki i jej tarczą ochronną. Uczniowie nawet nadali swoim dziełom imiona. W związku z akcją *Zaadoptuj rzekę* odbyły się liczne zajęcia nad rzeką – głównie przyrody, biologii i geografii.

Szkoła Podstawowa w Belku

Brok Brwa Brynica Brzanka Brzeźnica Brzozówka Budzisz Bug Bukowiec Bukowina Bystra Woda Bystrzyca Bzura Cedron Chyszowianka Cienia

Uczniowie zapoznali się z chemicznymi i biologicznymi sposobami oczyszczania ścieków. Oczyszczaliśmy brzegi rzeki, a z zebranych śmieci uczniowie wykonali zabawki ekologiczne.

Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Białej Piskiej

Biczyczanka

Nasza rzeczka jest mała – przeciętnie osiąga głębokość około 20 cm. Ale tak jak każda rzeczka góraska, przybiera szybko w ciągu obfitych opadów letnich, dlatego też jej brzegi stanowią dość wysokie wały ziemne. Z czystością jej wód bywa różnie. Co roku oczyszczamy jej brzegi i w miarę możliwości nurt. Również i w tym roku zbieraliśmy śmieci, a następnie posegregowaliśmy je do osobnych worków. Zagadnienia związane z ochroną rzeki omawialiśmy również na lekcjach przyrody. Na zajęciach z plastyki malowaliśmy w dwóch grupach naszą rzeczkę – przed i po jej sprzątaniu. Bardzo podoba nam się pomysł zorganizowania akcji *Zaadoptuj rzekę* i z chęcią przystąpiliśmy do niej.

Szkoła Podstawowa w Biczycach Dolnych

Brynica

Chronimy rzekę Brynicę w Czeladzi, ochraniając przez to też Bałtyk: wykonujemy prace plastyczno-techniczne, broszury, raporty, prowadzimy prace w terenie badając parametry wody, sprząając brzegi rzeki itp.

Brynica – sprzątanie rzeki

Informacje o działalności Klubu Gaja i wiadomości o akcjach przeprowadzanych przez naszą szkołę są wywieszane na tablicy ogłoszeń i na korytarzu w galerii. Dodatkowo są odnotowane w kronice szkolnej, na stronie internetowej – klub ekologiczny – Z ekologią za pan brat i gazetce lokalnej – Echo Czeladzi. Wszystkie akcje wśród uczniów cieszą się dużą popularnością i wykonują je z wielką chęcią. W szkole jest profil; ochrona środowiska, gdzie uczęszcza około 50 uczniów. Każde otrzymane zgłoszenie o przystąpieniu do współpracy jest od razu wypełniane i wysyłane. Następnie opracowywany jest projekt działania i etapy wykonywania. Dziękujemy za współpracę i prosimy o dalszą kontynuację.

Zespół Szkół nr 2 w Czeladzi

Brynica

Rzekę adoptowały uczennice koła ekologicznego w naszej szkole. Zajęcia składały się z dwóch części: Teoretycznej – poznanie geografii rzeki, lekcje tematyczne dotyczące ochrony rzek. Z materiałów z Urzędu Miasta uczennice dowiedziały się, że w ostatnich latach znacznie wzrosły nakłady finansowe przeznaczane na ochronę środowiska, doszło też do zwiększenia restrykcyjności przepisów, regulujących korzystanie ze środowiska i podniesienia świadomości ekologicznej społeczeństwa. W mieście działają obecnie 4 oczyszczalnie ścieków komunalnych oraz 2 oczyszczalnie administrowane przez zarządców osiedli mieszkaniowych. Uczennice ustaliły, jak postępować, by chronić wody. Praktycznej – zajęcia terenowe – dokumentowanie fauny i flory. Przeprowadziliśmy także badanie jakości wody. Obserwacja zlewki z wodą, w celu określenia ilości zanieczyszczeń, badanie

Czarna Przemsza – poszukiwanie źródła

Czarna Przemsza

W ramach tego programu podjęto następujące działania: we wrześniu 2007 r. uczniowie z klas I d, II b, III c, III g sprzątali brzeg Czarnej Przemszy przepływającej w pobliżu szkoły; na przełomie września i października z okazji Światowego Dnia Rzek w wybranych klasach nauczyciele biologii i geografii przeprowadzili lekcje tematyczne dotyczące potrzeby ochrony wód słodkich. Uczniowie gimnazjum przygotowali quiz i interesujące scenki; zimą gimnazjaliści dokarmiali kaczki zimujące nad Czarną Przemszą; w marcu i kwietniu 2008 r. z okazji Światowego Dnia Wody – Dnia Bałtyku na lekcjach biologii i geografii omawiano rolę wody dla ludzi i ekosystemów, przyczyny i skutki zanieczyszczenia wód ze szczególnym uwzględnieniem problemów Morza Bałtyckiego. Na szkolnych korytarzach rozwieszono plakaty związane z w/w tematami; w maju 2008 r. klasy dziennikarskie LO

Cybina Czarna Przemsza Czarna Rzeka Czarna Struga Czarny Potok Dębica Dłubnia Dolina 3 Stawów w Katowicach Domowe jezioro w Szczytnie Drama

przejrzystości wody, wartości pH, oznaczanie zapachu metodą organoleptyczną, filtrowanie próbki wody przez sączki z bibuły. Podsumowaniem działań był konkurs plastyczny.

Szkoła Podstawowa nr 27 w Sosnowcu

Czarna Przemsza

Po dotarciu do źródeł Czarnej Przemszy okazało się, że choć teren wokół źródła jest zadbane i dobrze zaopatrzone w niezbędne informacje, to jednak mocno zaśmiecony przez ludzi odwiedzających to miejsce. Jakkolwiek nie byliśmy przygotowani na aż taką ilość śmieci, to jednak podjęliśmy wyzwanie i pozbieraliśmy śmieci z najbliższego otoczenia źródła, postanawiając jednocześnie przyjść tu powtórnie lepiej przygotowani do podjęcia akcji sprzątania otoczenia źródeł rzeki. Po powrocie do szkoły zadaniem uczniów było przygotowanie w formie posterów informacji dotyczących roli wody w przyrodzie, przemyśle, rolnictwie oraz w domu.

Zespół Szkół Ekonomicznych w Sosnowcu

Czarna Przemsza – Dzień Bałtyku

(I a, I b, I I a) zredagowały i rozprowadziły wśród uczniów specjalny numer gazetki szkolnej *Środulacek*, w którym znalazły się artykuły o skutkach zmian klimatycznych i sposobach przeciwdziałania im oraz ulotki o degradacji Bałtyku i zagrożonych gatunkach polskich ryb.

Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Sosnowcu

Czarna Przemsza

W ramach programu *Zaadoptuj rzekę* nasz Szkolny Klub Przygody podjął się wielu przedsięwzięć związanych z rzeką Czarna Przemsza. Przede wszystkim porozumieliśmy się z partnerem naszych akcji – WOŚ UM w Sosnowcu i otrzymaliśmy wiele informacji na temat rzek Sosnowca oraz broszury edukacyjne i opracowania. Ponieważ korzystamy z pakietu edukacyjnego *Podaj wodzie pomocną dłoń* z ROEE z Krakowa już od kilku lat, wpleliśmy do niego treści dotyczące Czarnej Przemszy. Zorganizowaliśmy zajęcia plastyczne w ramach spotkań pozalekcyjnych Szkolnego Klubu Przygody i pracowaliśmy w grupach nad tematem *Nasza rzeka*. Odbędzie się również wystawa zdjęć i pocztówek z widokiem rzeki: park, bulwary nad Czarną Przemszą przepływającą przez centrum miasta – nawet nie wiedzieliśmy, że na tyłu pocztówkach jest „nasza” rzeka, płynąca niedaleko naszej szkoły. (...) Najważniejsze jednak i najbardziej owocne są spacerki nad Przemszą z workami czy wręcz worami na śmieci. Zawsze wracamy z pełnymi. Dobrze, że do szkoły jest blisko, bo czasem ciężko, oj ciężko! Tyle śmieci potrafimy zebrać, brrrr... Czasami zastanawiamy się, czemu ludzie tak zanieczyszczają jej brzegi, choć przecież w okolicy są kosze na śmieci? Ponieważ jednak przystąpiliśmy do Waszego programu, teraz my dbamy o jej czystość, tak jak potrafimy.

Szkolny Klub Przygody przy SP nr 18 w Sosnowcu

Dębica

Od trzech lat badamy strumienie, jeziora i okoliczne lasy. Uczniowie wyruszają w teren, aby uczyć się przez bliski kontakt z naturą. Zaadoptowaliśmy rzekę Dębnicę, która

Drwęca – imprezy rekreacyjne

- oczyszczanie brzegów rzeki Drwęcy,
- obchody *Dni Drwęcy* (sesje naukowe, imprezy rekreacyjne),
- współpraca z kołem Polskiego Związku Wędkarskiego i Urzędem Gminy w Kurzętniku,
- dokumentowanie i fotografowanie walorów rzeki Drwęcy,
- plenery plastyczne *Drwęca*,
- organizowanie wystaw artystycznych i fotografii,
- promowanie Drwęcy w prasie, radiu, internecie, telewizji,
- imprezy rekreacyjne *O błękitną wstęgę Drwęcy*.

Klub Sportowy Kogut w Kurzętniku

Dzierżęcinka

Rzeka Dzierżęcinka wypływa z jeziora Lubiawskiego, stanowiącego obszar rezerwatu przyrody. W jej górnym biegu na brzegach znajdują się łąki i pola uprawne. Następnie przepływa

Dręca Drwęca Drzewiczka Dzierżęcinka Dziękąłowska Elk Gilawa Głuskówka Gmyrek Gostynka Gościnka Górwka Grabowa Gwda Ilanka Iłownica

znajduje się na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, w pobliżu naszej szkoły. Dokonałmy obserwacji roślin, zwierząt wodnych i ptaków żyjących w naszej rzece i nad jej brzegami. Przeprowadziliśmy też badania czystości wody oraz odpadów zalegających nad rzeką. Od wielu lat współpracujemy z Ogólnopolskim Klubem Ekologicznym Okręg Wschodnio-Pomorski. Wykonujemy różne zadania, np. monitoring lasu i cieku wodnego.

Gimnazjum w Staniszewie

Drwęca

Uczniowski Klub Sportowy *Kogut Kurzętnik* zgłasza swój udział do programu *Zaadoptuj rzekę*. Kurzętnik to mała wieś leżąca wśród zielonych lasów i czystych jezior nad rzeką Drwęcą. Członkowie UKS *Kogut Kurzętnik* postanowili się nią zainteresować. Jest to rzeka nizinna o bardzo wartkim nurcie. Stanowi rezerwat ichtiologiczny. Uczniowie prowadzą następujące działania proekologiczne i promocyjne:

Dzierżęcinka – sprzątanie rzeki

butelek, puszek, papierów, reklamówek oraz niedopałków papierosów nie był dla nas większym zaskoczeniem. Jednak zdumienie wywołały w nas porzucone opony, buty oraz sprzęt gospodarstwa domowego. Akcja z pewnością przyniosła duże efekty wychowawcze i dydaktyczne. Dzięki akcji więcej dowiedzieliśmy się o naszej rzece, sposobach jej użytkowania i źródłach zanieczyszczeń. Planujemy dalej pełnić rolę stróża lokalnej rzeki.

* * *

Po raz drugi przystępując do programu uczciliśmy Światowy Dzień Wody 22.03.2006 r. wycieczką do Miejskich Wodociągów i Kanalizacji w Koszalinie. Poznaliśmy drogę jaką pokonuje woda od jej ujęcia, aż do oczyszczenia jako ścieku. Dowiedzieliśmy się, że Koszalin oraz gmina Mielno, a także częściowo gminy Manowo i Będzino, zaopatrywane są w wodę z dwóch ujęć wody podziemnej: w Koszalinie

Dzierżęcinka – badanie wody

Dziękąłwka

W ramach akcji dzieci zdobywały wiadomości o lokalnej rzece, obejmujące jej historię, lokalizację i ekologię roślin oraz zwierząt nadrzecznych. Wykorzystanie materiałów o wodach powierzchniowych otrzymanych z Wydziału Geodezji Urzędu Miasta i Gminy Biała Piska, albumów, czasopism, książek i innych materiałów przyrodniczych, umożliwiło wprowadzenie dzieci w interesującą tematykę. Kolejnym etapem realizacji programu było wyjście nad rzekę pozwalające na bezpośredni z nią kontakt, obserwowanie terenu wokół rzeczki, roślin i zwierząt, a w rezultacie podjęcie praktycznych działań – posprzątanie brzegów rzeki. Czystość i porządek dały dzieciom powód do radości i dumy, że dobrze wykonały swoją pracę, a jej efekty były widoczne. Przedszkolaki zobowiązały się do dalszego dbania o naszą rzeczkę Dziękąłwkę. Wycieczka do oczyszczalni ścieków dostarczyła dzieciom wiedzy na temat roli, jaką pełni ta instytucja, dzięki której nie zanieczyszczamy środowiska, lecz dbamy o jego czystość. Podczas zabaw zintegrowanych wszystkich przedszkolaków pod hasłem „Żyj z przyrodą w zgodzie” dzieci zwróciły uwagę na ekologię rzeki. Poszerzały wiadomości na temat znaczenia wody dla istot żywych oraz potrzeby ochrony wód.

Przedszkole nr 145 w Bemowie Piskim

Giłwa

Rzeka Giłwa jest prawobrzeżnym dopływem rzeki Pasłęki. Jej długość całkowita wynosi 27 km. Przepływa ona przez Jezioro Wulpińskie i Jezioro Giłwa. Największe miejscowości położone nad rzeką to: Gietrzwałd i Stawiguda. Na obszarze objętym naszym badaniem przeważają tereny mieszkalne, rolnicze

Łzanka Ina Jamna Jasiołka Jastrzębianka Jaśminowy Staw Jezioro Jezioro Dąbie Jezioro Durowskie Jezioro Gnieźnińskie Jezioro Gopło Jezioro Gwiazda

oraz w Mostowie. Na obu ujęciach woda czerpana jest ze studni głębinowych (wierconych).

Dzięki Stacjom Uzdatniania Wody, woda spełnia krajowe i europejskie normy jakości. Podczas wycieczki obserwowaliśmy proces usuwania z niej żelaza i manganu. Podczas wycieczki do Oczyszczalni Ścieków w Jamnie obejrzelśmy proces oczyszczania ścieków komunalnych. Dzięki tej inwestycji znacznie poprawił się stan rzeki oraz jeziora Jamno. Do 1995 roku ścieki trafiały bezpośrednio do nich, a obecnie znowu można w ich wodach zobaczyć ryby.

W Muzeum Wody poznaliśmy związek rzeki Dzierżęcinki z naszą kulturą, miejscem zamieszkania i historią. Historia naszych wodociągów sięga wieków średnich. Wtedy to, w dynamicznie rozwijającym się nadbałtyckim mieście, leżącym na tzw. bursztynowym szlaku, powstały pierwsze elementy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Po powrocie z wycieczki rysowaliśmy obiekty, które zwiedziliśmy i o których znaczeniu tyle się dowiedzieliśmy. Wykonaliśmy również tabliczki informacyjne, przypominające wszystkim o konieczności oszczędzania wody.

Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Koszalinie

i rekreacyjne, nie ma natomiast większych zakładów przemysłowych. W okolicy rzeki rzucały się w oczy pewne ilości śmieci pozostawione przez turystów i miejscową ludność. Jak wynika z przeprowadzonych badań fizykochemicznych, wody rzeki Giłwy mieszczą się między I, a II klasą czystości wód.

Giłwa – analiza mapy typograficznej

Te dobre wyniki mogą być efektem tego, że badania te obejmowały jedynie kilka wskaźników fizykochemicznych, podczas gdy normy przewidują aż 23 takie parametry. Ponadto wykonane zostały badania wybranych wskaźników fizykochemicznych, nie została natomiast przeprowadzona ocena i analiza wody pod względem mikrobiologicznym.

Gimnazjum Gminne w Gietrzwałdzie

Gmyrek

Klasa udała się na zajęcia w terenie, aby poznać przebieg rzeki i zanotować jej parametry (temperaturę, pH, kondukcyjność, mętność itp.). Po przeanalizowaniu faktów stwierdzono, że rzeka jest bardzo zanieczyszczona, jak również teren wokół niej – wymaga natychmiastowej interwencji. Nasze działania rozpoczęliśmy od planu pracy i podziału na grupy np.: czyszcząca, badająca florę i faunę, zbierająca materiały na temat rzeczki w środowisku lokalnym, opisująca rzeczkę na podstawie zebranych materiałów itp. Sfotografowano najbardziej drastyczne formy działalności człowieka – które posłużyły do powstania prezentacji multimedialnej. Pomysł adopcji rzeki bardzo się spodobał młodzieży. Gdy zbierzemy pełną dokumentację, oczyścimy ją i spróbujemy doprowadzić ją do naturalnego stanu.

*Zespół Szkół nr 6 im. Króla Jana III Sobieskiego
w Jastrzębiu Zdroju*

Jasiołka

W ramach akcji uczniowie naszej szkoły starali się dowiedzieć jak najwięcej o przepływającej przez naszą miejscowość

rodzie i gospodarce człowieka, podkreślenie konieczności dbania o zbiorniki wodne, aktywizacja uczniów do działań proekologicznych poprzez bezpośrednie uczestnictwo (...) Na lekcji historii „Kanał Bydgoski dawniej i dziś” klasy czwarte poznały historię powstania kanału, jego znaczenie dla żeglugi śródlądowej i rozwoju gospodarczego regionu, przyczyny obecnego stanu. Ogłoszony został konkurs plastyczny: *Kanał Bydgoski – wczoraj i dziś*, wystawa prac odbyła się na szkolnym korytarzu. Drugim etapem była wycieczka nad kanał. Uczniowie sprząkali brzegi z puszek i śmieci, rozpoznawali rośliny rosnące nad wodą przy pomocy klucza do ich oznaczania i określali na tej podstawie stopień zanieczyszczenia wody, dokonywali pomiaru prędkości nurtu wody przy pomocy patyka, taśmy mierniczej i stopera, pobierali wodę do badań laboratoryjnych.

Zaplanowaliśmy też wyjazd do Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Ekologicznej w Myślicinku. Uczniowie będą samodzielnie przygotowywać preparaty mikroskopowe z wody pobranej z kanału. Będą mogli również pracować w sali laboratoryjnej i badać pH wody, jej twardość, przejrzystość, zawartość fosforanów i innych zanieczyszczeń. Wyniki zostaną porównane z normami i określimy klasę wody płynącej w kanale.

Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Łochowie

Kłodnica

W roku szkolnym 2007/2008 Klub Młodego Ekologa działający w naszej szkole przyłączył się do programu *Zaadoptuj rzekę*. W drugim semestrze kontynuowaliśmy naszą działalność na rzecz oczyszczania i organizowania akcji informacyjnych o Kłodnicy. Wiosną wybraliśmy się na kolejną wycieczkę nad

Jeziorko Gwiedzinię Jeziorko Linowskie Jeziorko Lubichowska Jeziorko Owieczki Jeziorko Parlino Duże Jeziorko Pogoria Jeziorko Słoneczne Jeziorko Studzienickie

Jasiołce. (...) Uczniowie zebrali informacje na temat rzeki, jej koryta, źródła i ujścia. Na podstawie baśni „Jak uratowano rzekę przed zniszczeniem” uczniowie wskazywali przyczyny i skutki zanieczyszczenia wód. Następnie zastanawiali się, o co może prosić rzeka, której grozi katastrofa ekologiczna. (...) Postanowiliśmy odwiedzić rezerwat *Przełom Jasiołki*, a przy okazji trochę powędrować. Zaplanowaliśmy wiosenny rajd pieszy, którego trasa prowadzić będzie zielonym szlakiem od *Złotej Studzienki* pod Cergową, przez pustelnię Św. Jana z Dukli, Tylawę, rezerwat *Przełom Jasiołki*, Zyndranową aż do Barwinka.

Szkoła Podstawowa w Żarnowcu

Kanał Bydgoski

Odcinek Kanału Bydgoskiego przepływający przez Łochowo postanowiły zaadoptować klasy IVa i IVb. Postanowiliśmy połączyć zajęcia przyrodnicze z odrobiną historii. Sformułowaliśmy cele akcji: kształtowanie postawy odpowiedzialności za zasoby wodne, przypomnienie znaczenia wody w przy-

rzekę w celu poznania okolicznej fauny i flory, znaleźliśmy m.in. mchy, różne gatunki traw, sosny, brzozy, wierzby i ślimaki, a nawet ślady dzików. Bardzo zaskoczył nas widok traszek

Kłodnica – badanie fauny i flory

grzebieniastych w okolicznym bajorku, co oznaczałoby, iż teren jest w miarę nieskażony. Niestety koniecznością okazało się ponowne oczyszczenie brzegów Kłodnicy.

Z okazji Światowego Dnia Wody w szkole zorganizowaliśmy akcję plakatową i informacyjną oraz 22 marca w sobotę dla chętnych zorganizowano wycieczkę do pobliskich akwenów wodnych. W kwietniu ogłoszono konkurs plastyczny dla klas młodszych i konkurs fotograficzny dla uczniów klas starszych – pt. *Kłodnica w obiektywie*. Wszystkie prace zostały wyeksponowane na gazecie ściennej, a autorów najładniejszych z nich nagrodziliśmy dyplomami i książkami o tematyce przyrodniczej. W maju część z nas wybrała się na wycieczkę rowerową w rejon źródła Kłodnicy. W przyszłym roku szkolnym planujemy utrzymać współpracę z Klubem Gaja i oprócz wody zwrócić większą uwagę na potrzebujące pomocy zwierzęta. Już od paru lat w naszej szkole organizowane są zbiórki karmy dla zwierząt i kocy, które przekazujemy do katowickiego schroniska dla zwierząt.

Członkowie Klubu Młodego Ekologa – Szkoła Podstawowa nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi w Katowicach

Kocinka

Cały czas podejmujemy różnego rodzaju działania mające na celu dbałość o rzekę i wody związane z naszym otoczeniem. W naszej szkole ciągle obecny jest temat ekologii oraz rozsądnego wykorzystywania wody. W marcu przystąpiliśmy do szkolnego projektu *Woda warunkiem życia* z okazji 22 marca – *Dnia Wody*. Uczniowie wraz z nauczycielem określili zużycie wody w przeciętnym gospodarstwie domowym oraz wyszczególnili typy ujęć wody. Opracowali też sposoby

uczniowie wskazali na największe zagrożenie współczesnego świata – kwaśne deszcze.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Kamyku

Kokociniec

W roku szkolnym 2007/2008 grupa *Jaskółki* przystąpiła do programu *Zaadoptuj rzekę*. Nauczycielki opracowały plan działań i systematycznie go realizowały. Działania rozpoczęliśmy od zorganizowania wystawy plakatów oraz prac dzieci na temat *Nasza rzeczka – potok Kokociniec*. Następnie odbyliśmy wycieczkę nad pobliski potok Kokociniec, który chcieliśmy zaadoptować. Przemarszowi przedszkolaków nad rzeczkę towarzyszyło nawoływanie o utrzymywanie czystości w otoczeniu. Dzieci nosiły plakaty i transparenty, rozdawały ulotki pozyskane w Polskim Klubie Ekologicznym na temat źródeł zanieczyszczenia wody. Podczas spaceru dzieci obser-

Kokociniec – akcja informacyjna

Jezioro Urzędowe Kaczawa Kamieniczanka Kamienna Kanał Bydgoski Kanał Mosiński Kanał Notecki Kanał Odry Kanał Żerański Klukówka Kłodawka

ochrony i oszczędzania wody w swoich domach. W kwietniu przystąpiliśmy do oczyszczania naszej szkolnej rzeki Kocinki, gdyż po okresie zimowym, w niektórych miejscach zaczęła stanowić ona swoiste wysypisko śmieci, mimo wcześniejszych jesiennych porządków. Z odpadów wydobytych z rzeki, dzieci zbudowały rzeczny potwór, by przypominał, czego nie wolno wrzucać do rzeki. Dzieci klas młodszych wykonały prace plastyczne z hasłami wzywającymi do ochrony rzek oraz drzew i krzewów rosnących nad ich brzegami. Nasze działania miały wieloraki charakter, zarówno praktyczny, teoretyczny, dydaktyczny oraz wychowawczy. Tematyka wody jest dość obszerna i może mieć różne formy oraz punkty odniesienia. Woda jest niezbędna w każdym zakątku świata, a gdy jej brakuje, jest katastrofa. Są kraje w których panuje susza, brakuje wody niemalże przez cały rok. Nauczyciele zachęcili dzieci do wyszukania informacji o tych państwach w Internecie oraz literaturze. Hasłem przewodnim było: *Modlitwa o deszcz*. Dzieci pod kierunkiem opiekunów opisały i narysowały obieg wody w przyrodzie, skutki braku wody oraz sposoby uzyskiwania wody w naturze. Następnie

wowały nurt, głębokość, czystość wody i brzegów potoku, stwierdziły, że na brzegach jest sporo śmieci.

Następnego dnia zaopatrzeni w rękawice oraz worki wyzebrałiśmy wszystkie śmieci i pobraliśmy próbkę wody z potoku. Po powrocie do przedszkola, podczas zabawy badawczej, dzieci porównywały wodę pobraną z rzeczki z wodą z kranu, stwierdziły, że woda jest zanieczyszczona i brzydko pachnie. Postanowiły, że staną się strażnikami rzeczki, zaopiekują się nią, będą nawoływały do utrzymania porządku w jej otoczeniu.

Dzieci wykonały plakietki przypominające o oszczędzaniu wody, zawiesiły je w łazience w przedszkolu oraz zabrały do domu. Dla rodziców przeznaczona była gazetka ścienna na temat oszczędzania wody oraz postery wykonane przez dzieci. Rodzice oraz społeczność lokalna mogli również zwiedzić wystawę w holu przedszkola pt.: *Oszczędzamy wodę – oszczędzaj i ty* złożoną z plakatów pozyskanych w Stowarzyszeniu Ekologiczno-Kulturalnym Klub Gaja oraz prac plastycznych na temat wody wykonanych przez dzieci.

Miejskie Przedszkole nr 99 w Katowicach

Kokociniec

Na lekcji przyrody poszliśmy oczyszczać potok Kokociniec, który jest bardzo zaniedbany. Ludzie wrzucają tam śmieci, nie zdając sobie sprawy, że szkodzi to nie tylko środowisku, ale też im samym. Idąc przez osiedle wzbudzaliśmy ciekawość przechodniów, ponieważ nieśliśmy transparent, na którym widniał napis: *Szkoła nr 67 z Katowic zaadoptowała potok Kokociniec*. Kiedy dotarliśmy na miejsce, założyliśmy rękawiczki i zabraliśmy się do pracy. Ileż tam było śmieci! W naszych workach znalazły się puszki, reklamówki, butelki i stare ubrania. Wyłowiliśmy nawet zniszczone krzesło. Wracając do szkoły wyrzuciliśmy śmieci i obiecaliśmy sobie, że dopilnujemy, aby potok nie był już taki brzydki i zaśmiecony.

Szkoła Podstawowa nr 67 w Katowicach

Krowica Hołodowska, Wólka Krowicka i Lisia Jama

Wiosną uczniowie wraz z nauczycielami przystąpili do programu realizowanego przez Klub Gaja. W ramach tego przedsięwzięcia uczniowie opracowali szczegółowy plan, w ramach którego miało dojść do troskliwego zajęcia się rzeką, która przepływa przez Budomierz, Krowicę Hołodowską, Wólkę Krowicką i Lisie Jamy. Podczas realizacji projektu uczniowie w szczególności zdobywali wiedzę na temat historii i geografii rzeki Lubaczówki. Odbyły się ciekawe lekcje tematyczne dotyczące ochrony rzek. Poza tym bardzo atrakcyjne dla uczniów były zajęcia realizowane w terenie, których głównym celem było dokumentowanie fauny i flory w okolicach rzeki. Sprzątanie rzeki i jej brzegów odbyło się na przełomie

troski o stan środowiska lokalnego. Ważnym aspektem podjętych przedsięwzięć było uświadomienie istoty konsekwencji w podjętych działaniach, a także rozbudzanie kreatywności młodych ludzi.

Publiczne Gimnazjum w Wólce Krowickiej

Lisi Potok

Lisi Potok to krótka rzeka, która niemalże w całości płynie przez wieś Rudziniec. Jej źródło znajduje się w pobliskim lesie. Jej kres – na terenie Rudzińca, gdzie wpada do rzeki Bojszówki. Jest płytką, nieregulowaną rzeką, której woda płynie leniwie, jakby bez pośpiechu, blisko zabudowań, w tym domów mieszkalnych i gospodarczych. Stan wody Lisiego Potoku pozostawia wiele do życzenia: jest mocno zanieczyszczona. Jeszcze kilka lat temu było w niej pełno

Lisi Potok – happening

Kłodnica Kocianka Kocierzanka Kocinka Kokociniec Krasna Krowica Hołodowska Krzemianka Kwisa jej dopływy Lega Leśnica Ligancja Lisi Potok

maja i czerwca. Było to trochę utrudnione przez niezbyt sprzyjającą pogodę. Jednak to nie odstraszyło niestrudzonych i zdeterminowanych uczniów, ciągle mobilizowanych przez nauczycieli do pracy nad projektem. Kolejnym etapem było badanie jakości wody – barwa, temperatura, pH, ilość tlenu w wodzie, które przeprowadzono na lekcjach chemii. Ponadto nauczyciele zorganizowali wiele imprez i konkursów towarzyszących projektowi. W czerwcu 2008 roku w gimnazjum zamiast tradycyjnych zajęć odbył się happening, podsumowujący przystąpienie do projektu. Każda z klas zaprezentowała piosenkę, której motywem przewodnim była rzeka. Konstruowano węża z butelek plastikowych oraz wykonywano plakaty o tematyce ekologicznej. Zostały także wyświetlone prezentacje multimedialne, których tematem była ochrona środowiska naturalnego. Uczniowie mogli podziwiać fotografie rzeki wykonane przez swoich kolegów. Dzięki projektowi młodzież została zachęcona do podejmowania lokalnych działań proekologicznych dotyczących poprawienia jakości wody, ochrony rzek i dolin rzecznych jak również do dyscyplinowania siebie i innych w zakresie

śmieci. Jednak dzięki działaniom ludzi dobrej woli, w tym uczniów naszej szkoły, stopień zanieczyszczenia odpadami stałymi zmniejszył się. Uczniowie badali właściwości fizyczne wody w Lisim Potoku, określali charakter rzeki, badali florę i faunę wody i terenu wokół niej. Swoje spostrzeżenia notowali w karcie pracy.

Uczniowie wzięli też udział w przedstawieniu pt. *Z biegiem rzeki*. W przygotowaniach do widowiska pomagali organizatorzy kampanii oraz opiekunowie grup. Nadleśnictwo Rudziniec ufundowało przybory do malowania potrzebne do sporządzenia rekwizytów. W takt muzyki uczniowie odtworzyli życie rzeki. Były więc góry utworzone z rąk uczniów podniesionych nad głowami, gdzie biło źródło rzeki, było też miasto, w którym woda rzeki została zanieczyszczona śmieciami i spływającymi ściekami, na skutek czego zginęły ryby. Była też oczyszczalnia ścieków i kres rzeki – morze. Przedstawienie miało formę pantomimy przy muzyce, na tle błękitnej, rozwijanej wstęgi. Możemy powiedzieć z całą pewnością, że opiekujemy się Lisim Potokiem od wielu lat.

Gimnazjum Publiczne w Rudzińcu

Lubatówka

Członkowie Szkolnego Koła Ligi Ochrony Przyrody bardzo chętnie przystąpili do programu *Zaadoptuj rzekę*, gdyż już od kwietnia wykonywali różnorodne prace na rzecz ochrony potoku Lubatówka, płynącego w pobliżu naszej szkoły. Zebraliśmy wtedy ogromną ilość śmieci, chociaż oczywiście nie udało nam się usunąć wszystkich odpadów, zwłaszcza, że zajmowaliśmy się trzykilometrowym odcinkiem. Planujemy w kolejnych latach systematyczne prowadzenie tej akcji, aby brzegi naszego potoku nareszcie były czyste. Ponadto na zajęciach pozalekcyjnych uczniowie poznają faunę wodną (bezkęgowce, ryby ptaki) i florę, porastającą brzegi (głównie rośliny naczyniowe, w tym kilka gatunków objętych ochroną prawną). Z kolei chcielibyśmy otoczyć opieką również rosnące na brzegu Lubatówki piękne, stare wierzby, zasługujące na ochronę, a bardzo podnoszące walory estetyczne tego terenu, który mógłby się stać miejscem spacerów i odpoczynku dla okolicznych mieszkańców.

Gimnazjum nr 4 w Krośnie

Lubomka

Udaliśmy się na całodniową wycieczkę, trasą wiodącą do źródła naszego potoku Lubomka, znajdującego się w lesie. Uczniowie otrzymali karty pracy: musieli zbadać i zapisać temperaturę, pH, zapach i przejrzystość wody. Ponadto dokumentowali faunę i florę potoku. Na podstawie żyjących tam organizmów określili stopień czystości wody. Przy okazji badania potoku dzieci chętnie usuwały z niego widoczne śmieci. W czasie wędrówki robiliśmy zdjęcia i zatrzymaliśmy się w interesujących miejscach nad potokiem. Po prze-

wprost do niego, co jest przyczyną zasadowości wody. Postanowiliśmy opisać wójtowi naszej gminy nasze badania i spostrzeżenia, i prosić o podjęcie kroków, które umożliwiłyby budowę kanalizacji w naszej wsi. Podczas kolejnych dni robiliśmy prace plastyczne zapamiętanych ciekawych miejsc, które razem ze zdjęciami pokazaliśmy na wystawie.

Szkoła Podstawowa w Lubomi

Lutryna

Na wstępie pomysłodawcom programu chciałbym pogratulować pomysłu. Myślę, że tego typu działania są jedną z atrakcyjniejszych form edukacji przyrodniczej dzieci, pozwala im w miejscach, w których nie spodziewaliby się, bo są one tak blisko ich miejsca zamieszkania, „odkryć” te miejsca dla siebie na nowo. W okolicy, w której mieszkamy, mamy do wyboru 3 rzeki: Osę (prawy dopływ Wisły) oraz jej lewe

Lutryna – przeprawa przez rzekę

Lisia Jama Łodówka Lubaczówka Lubatówka Lubinica Lubomka Lubsza Lutryna Łomżyca Łosina Łosośna Łukowica Łukowka Łupawa Łuza Łużyca

prowadzeniu badań sformułowaliśmy wniosek: nasz potok od źródeł aż do centrum wsi stopniowo zmieniał pH z kwaśnego na coraz bardziej zasadowy. Zmieniła się również fauna potoku. Wychodząc z lasu, szliśmy wzdłuż potoku we wsi, gdzie część mieszkańców wpuszcza wodę z detergentami

Lubomka – zajęcia w terenie

dopływy Lutrynę i Strugę Radzyńską. Adoptowaliśmy Lutrynę – rzeczkę płynącą przez miejscowości, z których pochodzą uczniowie uczęszczający do Szkoły Podstawowej w Bursztynowie, a także Szkoły Podstawowej w Świeciu nad Osą, należący również do 50. Środowiskowej Grunwaldzkiej Drużyny Harcerskiej *Kamyki* – Hufiec Lidzbark Welski. Lutryna ma 29 km długości. Pod względem klasy czystości, wg Raportu o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 1999 roku, nie odpowiada ona normatywom. Gmina Świecie nad Osą, przez którą przepływa Lutryna, leży we wschodniej części powiatu grudziądzkiego w województwie kujawsko-pomorskim. Chcąc sprawdzić informacje zawarte w Raporcie, zorganizowaliśmy w październiku jesienny drużynowy rajd doliną Lutryny. Na trasie dzieci musiały wykazać się wiedzą i umiejętnościami na punktach aktywności: wiedzy ekologicznej, udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, wiedzy z *Regulaminu musztry ZHP*, w punkcie przeprawy przez rzekę.

*50 Środowiskowa Grunwaldzka Drużyna Harcerska
Kamyki – Hufiec Lidzbark Welski*

Łososina

Uczniowie w roku szkolnym 2007/2008 kontynuowali program *Zaadoptuj rzekę*, opiekując się fragmentem rzeki Łososiny. Liczne zwalone drzewa, zakola świadczą o jej naturalnym charakterze. Działania związane z programem rozpoczęli już we wrześniu, w Światowym Dniu Rzek. Z tej okazji została zorganizowana gazetka ścienna promująca rzekę Łososinę. Zaproszony na spotkanie Pan Leśniczy Leśnictwa Dobrzeszów poszerzył wiedzę uczniów klas 0 – III na temat okolicznej rzeki oraz jej mieszkańców, a ściślej mówiąc bobrów. Jesienią i wiosną uczniowie obserwowali nurt, mierzyli głębokość, badali czystość wody i porządkowali brzeg rzeki. Wykorzystując przewodniki do oznaczania roślin i zwierząt oraz lupy poznawali florę i faunę rzeki. Porównywali wodę z rzeki z wodą z kranu. Uczniowie wysunęli wnioski, że woda w rzece jest zanieczyszczona i ma nieprzyjemny zapach. Pocięszający z kolei jest fakt, że na brzegach rzeki i w jej korycie znajdują się poje-

Łososina – badanie fauny i flory

Łupawa – konkurs plastyczny

mieszkamy, przepływa rzeka Łosośna. Niegdyś była to piękna rzeka, jak mawiają starsi mieszkańcy Kuźnicy. Dzisiaj zdziczała, płynie wąskim korytem do Niemna. Bardzo nam się spodobał nowy program Klubu Gaja *Zaadoptuj rzekę*. Przystąpiliśmy do jego realizacji. Wytyczyliśmy cele naszych działań, określiliśmy zadania do wykonania. Zajęcia w terenie umożliwiły młodym przyrodnikom ze szkoły podstawowej poznanie flory i fauny ekosystemu rzeki. Swoje wyniki zanotowali na kartach pracy.

Zespół Szkół w Kuźnicy

Łupawa

Gimnazjum w Główczykach zaadoptowało rzekę Łupawę. Uczniowie, razem z opiekunem Ewelina Hołubowską, dowiedzieli się o charakterystyce rzeki, o jej geomorfologii, o wa-

ŁynaMałaBystrzycaMałaPanewMątawaMierzawaMitregaMłynkówkaMłynówkaMłynówkaNiwińskaMogielicaMottawaMorzeBałtyckie

dyncze śmieci, które zostały przez nas usunięte. W pracowni komputerowej obejrzeni działanie wirtualnej oczyszczalni ścieków. Uczniowie uroczystie obchodzili Światowy Dzień Wody w ramach, którego wykonali znaczki promujące oszczędne korzystanie z wody. Znaczki te umieszczono obok kranów w szkole. Przez cały rok szkolny klasy starsze dokonywały pomiarów zużycia wody w gospodarstwach domowych. Pisały listy do rodziców lub sąsiadów, w których zwracali uwagę na oszczędne i racjonalne gospodarowanie wodą. Poruszali w nich również problem zanieczyszczenia i zaśmiecania zarówno rzeki, jak i najbliższego otoczenia. Działania podjęte w ramach programu *Zaadoptuj rzekę* zostały opisane w gazecie szkolnej redagowanej przez Samorząd Uczniowski.

Szkoła Podstawowa w Wólce Kluckiej

Łosośna

Od kilku lat Zespół Szkół w Kuźnicy prowadzi szeroką działalność ekologiczną. Współpracujemy z wieloma organizacjami ekologicznymi w Polsce. Przez miejscowość, w której

runkach hydrologicznych w zlewni rzeki, o stanie czystości wody i o gospodarce wodno-ściekowej. Wiadomości spisali, przeprowadzili też akcje zbierania śmieci nad rzeką.

Gimnazjum w Główczykach

Łupawa – konkurs plastyczny

Mierzawa

Przeprowadziliśmy działania poprzez, które mamy nadzieję, wzrosła świadomość ekologiczna młodzieży szkolnej i mieszkańców miasta. Uczniowie uświadomili sobie, że woda to nasze wspólne dobro i należy o nią dbać. W ramach programu przeprowadziliśmy m.in.:

- przygotowanie obchodów Dnia Ziemi pod hasłem „Woda podstawą życia” i rozdawanie mieszkańcom ulotek zachęcających do oszczędzania wody,
- spotkanie z burmistrzem, przekazanie listu opisującego podejmowane przez nas działania,
- zwróciliśmy się do burmistrza o pomoc w rozpropagowaniu przygotowanych przez nas ulotek i umożliwienie wyłożenia ich w Urzędzie Miejskim, aby mieszkańcy Sędziszowa mogli się z nimi zapoznać,
- zobowiązaliśmy się do oszczędzania wody w szkole poprzez dokręcanie kranów, zgłaszanie pracownikom szkoły ciekających spluczek i zepsutych uszczeltek,
- wywiesiliśmy w łazienkach szkolnych tabliczki z napisem „Zakręć kran!”

Szkoła Podstawowa nr 1 w Sędziszowie

Młynówka

Postanowiliśmy, że obejmiemy opieką kanał Młynówki – a dokładnie tę część, która płynie przez milicki park i znajduje się blisko naszej szkoły. Posprzątaaliśmy jej brzegi i ze znalezionych „skarbów” uczniowie wykonali klasowe rzeźby oraz plakaty, które stworzyły wspaniałą ekspozycję na szkolnym korytarzu.

Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Miliczu

rzekę z butelek, papierków, puszek, torebek foliowych, połamanych gałęzi; grupa II badała roślinność występującą na brzegach; grupa III wykonała makietę rzeki w pobliżu szkoły; grupa IV wykonała plan przepływu rzeki od źródła do ujścia; grupa V miała za zadanie wyszukać informacje na temat rzeki. Jedną z nich jest legenda, według której nazwa rzeki pochodzi od istnienia trzech młynów. Prace nad „adopcją” rzeki trwały miesiąc. Uczniowie z koła ekologicznego bardzo czynnie w nich uczestniczyli. Poznali krótką historię rzeki i jej okolice, dowiedzieli się skąd i dokąd płynie oraz poznali jej florę i nieliczną faunę. Uświadomili sobie, jak ważna jest dbałość i ochrona rzek.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Niwnicy

Narew

Podczas zajęć koła biologicznego przedstawiłam uczniom propozycję Klubu Gaja. Podopieczni wyrazili chęć działania, zatem ustaliliśmy cele i plan. Uczniowie zapoznali się z gatunkami fauny i flory charakterystycznymi dla naszej lokalnej rzeki. W tym celu została zorganizowana prelekcja prowadzona przez pracowników NPN pt. „Ochrona krajobrazu naturalnego”. W czasie zajęć terenowych uczniowie za pomocą specjalistycznych zestawów doświadczalnych badali jakość wody (np. temperaturę, pH, ilość tlenu), porównywali właściwości wody rzecznej z wodą ze studni. W ramach akcji *Zaadoptuj rzekę* zorganizowałam wspólnie z władzami lokalnymi sprzątnięcie brzegów rzeki, poprzedzone pogadanką na temat zasad bezpieczeństwa nad wodą. Charakterystyczne jest to, że dzieci zbierały śmieci pozostawione w tych miejscach przez dorosłych.

Gimnazjum nr 1 w Łapach

Moszczeniczka Mozgawka Mszanka Mysłinka Nacyna Narew Niebieskie źródła Nielba Noteć Noteć Zachodnia Nurzec Nysa Kłodzka Nysa Łużycka Odra

Młynówka

Program edukacyjny *Zaadoptuj rzekę* zrealizowany był w naszej szkole po raz pierwszy. Głównymi uczestnikami byli uczniowie klas trzecich i uczniowie koła ekologicznego. Przebieg działań obejmował następujące zadania: zdobywanie wiadomości na temat lokalnej rzeki – położenie i historia Młynówki, poznanie opowieści i legend dotyczących rzeki, oczyszczanie rzeki, badanie jakości wody, malowanie wizerunku rzeki, przygotowanie „Odezwy do mieszkańców Jastrowia”, konkurs na najciekawszy wiersz pt. „Moja rzeka Młynówka”, konkurs na hasło o rzece”, przygotowanie okolicznościowej wystawki.

Publiczne Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Jastrowie

Młynówka Niwińska

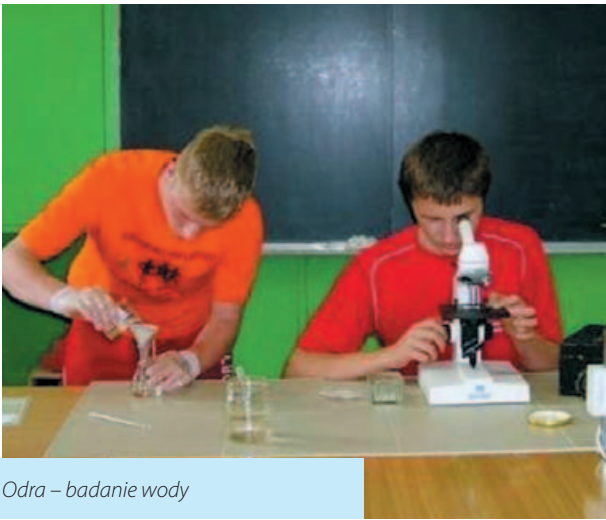
Niedaleko naszej szkoły płynie rzeczka Młynówka Niwińska, niewielka, płytka, ale zaniedbana. Wyszliśmy jej „na ratunek”. Wyposażeni w gumowce, rękawice, worki, łopaty ruszyliśmy w stronę rzeczki. Podzieliliśmy się na grupy: grupa I oczyszczała

Odra

Grupa uczniów niesłyszących Szkoły Podstawowej i Gimnazjum Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Niesłyszących i Słabosłyszących w Raciborzu, w ramach projektu

Odra – spacer wzdłuż rzeki

Odra – badanie wody

Zaadoptuj rzekę, wzięła udział w rajdzie. Trasa obejmowała spacer brzegiem rzeki, wzdłuż wałów Odry i przejścia przez raciborskie mosty. Uczniowie połączyli obchody Światowego Dnia Wody z pierwszym dniem wiosny. W czasie rajdu po obserwacji brzegów rzeki i jej koryta, odbyły się zajęcia terenowe. Uczniowie określali na mapie Polski i planie miasta bieg rzeki Odry, jej źródło i ujście. Znajomieni zostali również z rolą rzeki w historii rozwoju miasta oraz regionu. Podczas wycieczki dzieci niesłyszące uświadomiły sobie jak ważną rolę odgrywa rzeka Odra w naszym mieście oraz państwie. Zrozumiały, że dbanie o czystość wód jest naszym wspólnym obowiązkiem.

Szkoła Podstawowa i Gimnazjum Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Niesłyszących i Słabosłyszących w Raciborzu

zainteresować uczniów poznaniem Odry, jako środowiska życia roślin i zwierząt. Działania te weszły w skład prowadzonej w szkole przez cały rok innowacji pedagogicznej pt. „Środowisko, w którym mieszkam”. Zaopatrzeni w przyrządy i wykonane własnoręcznie przez uczniów przybory, wyruszyliśmy nad Odrę. Każda grupa pod nadzorem opiekuna, wykonywała swoje zadania: badanie właściwości wody, obserwację brzegów i doliny rzeki Odry, poznawanie gatunków roślin i zwierząt, analizowanie, jak powstała „Stara Odra” – starorzecze rzeki, zanotowanie, jakie śmieci zanieczyszczają jej brzegi.

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Grzegorzowicach k. Raciborza

Odra

Uczniowie klasy Ia i IIIa otoczyli opieką największą wrocławską rzekę – Odrę. Pierwszym etapem było zapoznanie się z geografią Odry. Uczniowie przeszli na mapie jej bieg. Wiedzą, gdzie rzeka ma swój początek i ujście, znają jej dopływy. W maju odbyliśmy wycieczkę po Odrze połączoną z warsztatami ekologicznymi, zorganizowaną przez Klub Sportów Wodnych i Rowerowych „Pegaz” we Wrocławiu. Wypożyczyliśmy materiały z Wydziału Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miejskiego Wrocławia i razem z uczniami badaliśmy czystość i pH wody z rzeki Odry oraz fosy miejskiej. Okazało się, że ten temat bardzo zainteresował uczniów i pojechaliśmy do Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków w celu zapoznania się z procesem oczyszczania wody. W bieżącym roku szkolnym zamierzamy zaproponować uczniom zorganizowanie w szkole wystawy plakatów, które będą przedstawiały problem konieczności ochrony wód przed zanieczyszczeniami

Ochnia Oczko Kumaka Odra Olechówka Oleśnica Olszanka Oława Paniówka Pankówka Parsęta Pasłęka Patoka Pelchówka Pelcznica Pierłowka Pilica

Odra

Nasza szkoła leży 2 kilometry od rzeki Odry, a wielu uczniów mieszka w jej pobliżu. Rzekę znają przede wszystkim jako miejsce transportu – promem na drugi brzeg. Postanowiliśmy

Odra – zajęcia w terenie

Odra – poznanie geografii rzeki

cywilizacyjnymi. Uczniowie z klasy trzeciej mogą napisać krótkie artykuły na ten temat. Prace wyeksponujemy na głównym korytarzu szkoły.

Szkoła Podstawowa nr 97 we Wrocławiu

Oleśnica

Zachowaj błękit wody pod takim tytułem uczniowie obchodzili Światowy Dzień Wody. Na lekcjach przyrody, plastyki, godzinach do dyspozycji wychowawcy oraz zajęciach Szkolnego Koła Ligi Ochrony Przyrody poszukiwali informacji na temat rzeki płynącej przez miasto. W szkolnym konkursie plastycznym uczniowie zaprezentowali prace wykonane

Oleśnica – konkurs plastyczny

różnorodnymi technikami, tematycznie związane z wodą. Przygotowali wystawę z wykorzystaniem materiałów edukacyjnych przesłanych do szkoły przez Klub Gaja. Materiały pt. *Zaadoptuj rzekę* zostały wyeksponowane na wystawie razem z „Marzannami” wykonanymi przez każdą klasę. Uczniowie układali rymowanki i przysłowia związane z wodą. Obliczali indywidualne dobowe zużycie wody przez 1 osobę i zużycie wody przez całą rodzinę. Klasy szóste udały się do Zakładu Uzdatniania Wody i zapoznały się z procesem uzdatniania wody. Swoje spostrzeżenia przedstawili w indywidualnych

Parsęta – sprzątanie rzeki

stare obuwie, opony. Chłopcy przy pomocy grabi wyciągnęli z przybrzeżnej wody także 2 wersalki. W sumie tego dnia

Parsęta – badanie wody

Piotrówka Płonka Postomia Potok Chudowski Potok Czechowicki Potok DO Aw Gliwicach Potok Północny Potok Starowiejski Potok Toszecki Potok w Cieszynie

sprawozdaniach. Badanie czystości wody przeprowadzili członkowie Szkolnego Koła Ligi Ochrony Przyrody. Swoje wyniki zaprezentowali w formie posteru.

Szkoła Podstawowa nr 2 im. J. Kilińskiego w Oleśnicy

Parsęta

W październiku 2005 r. uczniowie klasy III wraz ze swoją wychowawczynią przystąpili do sprzątania zaadoptowanego odcinka rzeki Parsęty. Wcześniej działania te uzgodniono z Zakładem Ochrony Środowiska Urzędu Miejskiego w Kołobrzegu, skąd otrzymaliśmy plastikowe worki oraz rękawice. Uzgodniono także, że zebrane przez nas odpady zostaną po zakończeniu sprzątania wywiezione do kompostowni ZOŚ, gdzie po ich posegregowaniu trafią na wysypisko komunalne. W szkole chłopcy i dziewczęta zaopatrzyli się w grabie. Akcja oczyszczania lewego brzegu w tym dniu trwała 3 godziny. Przekrój zebranych odpadów był różnorodny... Przeważały butelki PET po napojach, szklane butelki po napojach i piwie, metalowe puszki, także po piwie, folie, części garderoby,

zebraliśmy 5 worków odpadów i 2 wersalki. Prawego brzegu nie sprzątałyśmy z uwagi na stromizny i brak podejścia, co stanowiło potencjalne zagrożenie możliwością wypadku. Taką samą akcją przeprowadzono po raz kolejny i zebraliśmy wówczas 3 worki odpadów.

Zespół Szkół Ekonomiczno-Hotelarskich w Kołobrzegu

Pilica

Przez Tomaszów Mazowiecki przepływa rzeka Pilica. Nasze przedszkole położone jest niedaleko tej rzeki. Często chodzimy tam na spacer. Dlatego też postanowiliśmy wziąć udział w programie *Zaadoptuj rzekę*. Już kilka razy dzieci z grupy starszaków zbierały śmieci na jednej z ulubionych przybrzeżnych plaż. Pełne worki odnosiliśmy do pobliskich kontenerów na śmieci. W czasie wypraw dzieci obserwowały rośliny i zwierzęta żyjące nad rzeką. Zapoznawały się z ich wyglądem i nazewnictwem. Wybranemu fragmentowi rzeki próbowały nadawać różne nazwy (np. Diamentowa Woda, Błyskotka, Błękitna Wstążka). Pobraliśmy próbkę wody z rzeki. Dzieci określały jej czystość.

Prace plastyczne zainspirowane wyprawami nad rzekę były również bardzo interesujące. Można na nich dostrzec wiele szczegółów zaobserwowanych podczas wycieczek.

Chcąc zapoznać się z historią rzeki, udaliśmy się do Skansenu Rzeki Pilicy, który mieści się w pobliżu rezerwatu *Niebieskie Źródła*. W tym miejscu dzieci zobaczyły rzeczy związane z Pilicą i jej otoczeniem. W skansenie znajduje się wiele eksponatów wydobytych z rzeki, m.in. 20-tonowy ciągnik artyleryjski z okresu II wojny światowej. W zabytkowym młynie przedszkolaki obejrzały największy zbiór kamieni młyńskich oraz galerię różnych modeli młynów. Panoramę rzeki podziwialiśmy z repliki parowca sprzed 110 lat.

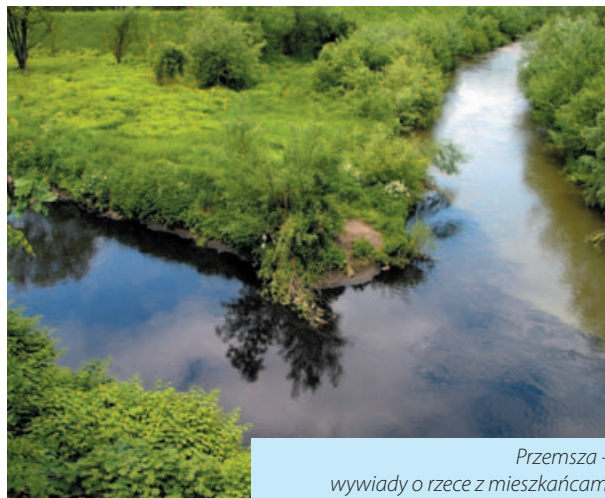
Przedszkole nr 20 w Tomaszowie Mazowieckim

Potok Czechowicki

W ramach współpracy między naszą szkołą, a Kołem Ekologicznym z Holandii, w październiku 2004 roku rozpoczęliśmy realizację projektu ekologicznego: *Spróbujmy zmienić Potok Czechowicki w miejsce rekreacji*. Potok Czechowicki przepływa praktycznie przez całe nasze miasto i przed Goczałkowicami wpada do Wapienicy – urokliwego dopływu Wisły. Potok jest naturalnym ciekim wodnym, lecz niestety zanieczyszczonym przez doprowadzane do niego ścieki z prywatnych gospodarstw domowych. Od roku regularnie, co miesiąc, pobieramy próbki wody z potoku z trzynastu wyznaczonych przez nas punktów – od źródła po jego ujście. Próbkę te analizujemy pod kątem biologicznym (oznaczane są okazy fauny i flory) oraz chemicznym: mierzymy temperaturę wody, jej pH, oznaczamy zawartości związków azotu, fosforu i chloru.

Zespół Liceów im. Marii Skłodowskiej-Curie w Czechowicach-Dziedzicach

Przemszę kiedyś i obecnie. W tym celu przeprowadziliśmy wywiad ze starszymi mieszkańcami miasta oraz zbieramy pocztówki. Wybieramy się też do urzędu naszego miasta.

Przemsza – wywiady o rzece z mieszkańcami

Tyle zrobiliśmy na razie. W planach mamy:

- zlokalizowanie zakładów przemysłowych (i prywatnych ludzi) zanieczyszczających rzekę,
- wycieczkę do oczyszczalni ścieków Radocha II,
- spotkania: z przedstawicielami samorządu lokalnego (radni, prezydent, przedstawiciele ochrony środowiska),
- wystawę *Przywrócić życie w Przemszy*,
- przygotowanie artykułów do lokalnej prasy,
- konferencję z udziałem rodziców; Sąd nad dorosłymi,
- udział szerokiej społeczności lokalnej w oczyszczaniu rzeki (zbieranie śmieci).

Potok w Pivniczej Zdrój Promnik Proсна Przełęcz Glinna Przemsza Przerwa Przysowa Psina Pstra Pstragówka Pszczyńska Rada Radomka Rakówka

Przemsza

Po raz drugi w 2006 roku przystąpiliśmy do programu wytyczając sobie jako cel główny – uświadomienie znaczenia wody dla człowieka i innych organizmów żywych, wpływu ludzkiej działalności na jej jakość i zasoby oraz konieczność jej oszczędzania i ochrony. Wybraliśmy lokalną rzekę przepływającą przez naszą miejscowość.

Korzystając z pogody przeprowadziliśmy kilka zajęć terenowych, w czasie których poznaliśmy budowę koryta rzeki, źródła jej wody, jej właściwości, organizmy w niej żyjące. Określiśmy jej znaczenie dla okolicy (dawniej i dziś), zebraliśmy materiał badawczy. Następnie ustaliliśmy tematy i pytania do następnych działań oraz zaplanowaliśmy przeprowadzenie akcji oczyszczania brzegów rzeki Przemszy. Przystępując do realizacji projektu wytyczyliśmy sobie 3 kroki:

- woda w naszej rzece,
- brzeg naszej rzeki,
- dolina naszej rzeki.

Obecnie pracujemy nad zrekonstruowaniem wyglądu Przemszy dawniej i dziś. Chcemy opracować poster ukazujący

Jest to projekt długoterminowy, a my jesteśmy pełni zapału i optymizmu, że uda nam się przywrócić Przemszę do stanu z lat ubiegłych.

Gimnazjum nr 3 w Mysłowicach

Przerwa

Kółko Ekologiczne zaadoptowało lokalną rzekę Przerwę. Wytyczono zadania: ustalenie, kto odpowiada za rzekę; zebranie materiałów o rzece; rozeznanie terenu i zdecydowanie, którym odcinkiem koło się zajmie. Fragment ze sprawozdania akcji oczyszczania rzeki: Decyzja została podjęta – zajmujemy się prawą stroną rzeki od mostu, w kierunku Jarosław – Lubaczów. Akcja rozpoczęła się 9 listopada. Pozytywne nastroje nie opuszczały nas do momentu, kiedy stanęliśmy na moście. Z przerażenia, aż złapaliśmy się za głowy, ale załamanie przeżyliśmy wkraczając na teren, który mieliśmy oczyścić. Przed rozpoczęciem jakichkolwiek prac zostaliśmy poinstruowani o zachowaniu, przepisach bhp. Wszyscy je znają, ale w tej sytuacji, przypomnienie ich było niezbędne.

(...) Każdy odnalazł swoje miejsce na placu boju i walczył ze śmieciami. Były tam śmieci wrosnięte w ziemię: butelki plastikowe i szklane, spleśniałe części garderoby, kartoniki, worki itd. W rzece znaleźliśmy: dętki, opony, deski, beczki, kawałki blach itp. Wykonaliśmy prace na odcinku 150 metrów i można sobie wyobrazić, jak brudna jest ta rzeka w całym jej biegu. (...)

Nasza praca nabierała sensu zwłaszcza wtedy, gdy przechodzący przez most ludzie, zatrzymywali się i pytali: kto to robi? Skąd ten pomysł? Chwalili nas, kawał naszej dobrej roboty, mówili, że inni powinni pójść za naszym przykładem. Dzieciaki, które wracały ze szkoły pozdrowiały nas radośnie: Ale fajna rzeka! Hej, zróbcie nam tu basen! Pracę uwieczniłyśmy zasadzeniem drzewek wzdłuż jednego i drugiego brzegu.

Przerwa – plac boju ze śmieciami

czyszczenia zostały prawie całkowicie pozbawione życia. W ostatnim okresie dzięki działaniom Gminy prowadzone są regularne zbiórki odpadów wielkogabarytowych: opon, mebli, lodówek, telewizorów co dawniej leżało po brzegach rzek i w rzekach a także w lasach. Największym problemem pozostają opakowania z tworzyw sztucznych, które ciągle są bezmyślnie wyrzucane właściwie wszędzie. Nasze dalsze działania skierowane będą na bieżące oczyszczanie brzegów rzek, kontrolowanie stanu czystości wód obserwując gatunki zwierząt będących naturalnymi bioindykatorami oraz uświadamienia mieszkańcom znaczenia dbałości o środowisko naturalne przez angażowanie ich dzieci w takie działania.

Szkoła Podstawowa w Nowej Wsi

Rada

Zgłaszając udział naszej szkoły do programu edukacyjnego *Zaadoptuj rzekę*, chcieliśmy przybliżyć uczniom wiedzę na temat niewielkiej rzeczki Rady, która płynie przez nasze miasto Radymno oraz rozbudzić zainteresowanie tym małym ciekim wodnym. Co już zostało zrobione:

- wysprzątanie brzegów rzeki na odcinku przy szkole, w ramach jesiennych porządków,
- zebranie informacji o rzece Radzie,
- wykonanie rysunków i zdjęć.

Pozostałe działania będą nadal realizowane; a może nawet pojawią się jeszcze inne, które nie zostały ujęte w naszym planie. Mamy nadzieję, że nasze skromne działania zachęcą władze lokalne do poprawy czystości i wizerunku rzeki Rady.

*Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Września 1939 r.
w Radymnie*

Rakutówka Rawa Rawka Reda Rega Rów Graniczny w Miasteczku Śląskim Ruda Rudka Ruziec Ryjak Rykowiec Rządza Sajna Samnica San

Każdy posadził minimum jedno drzewko, na pamiątkę tej akcji. Wraz z pracownikami gospodarki komunalnej uprzątnęliśmy następnego dnia kupy śmieci. Aż miło popatrzeć.

Samorząd Uczniowski Zespołu Szkół w Oleszycach

Pstragówka, Belk i Młynkówka

W roku 2006 rozpoczęliśmy opiekę nad trzema rzekami znajdującymi ujście w Wisłoku: Pstragówką, Belkiem i Młynkówką. Akcja zaczęła się od uświadamienia dzieciom potrzeby ochrony wód ich wpływu na środowisko i stan zanieczyszczenia. Uczniowie zostali zaznajomieni z biologią tych ekosystemów, od różnych drobnych organizmów takich jak: chrzączki, jętki, widelnice, kielże zdrojowe, pijawki po różne gatunki ryb. Przy współpracy z Kołem Wędkarskim *Leszcz* w Czudcu zarobiliśmy trzy rzeki narybkiem pstrąga potokowego, w ilości 24 000 sztuk.

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela przenieśli z Wisłoka kilkadziesiąt drobnych ryb tj. kielbi i uklej, które uzupełniają dawną biocenozę. Rzeki przez kilka lat w wyniku zanie-

Rakutówka i Brwa

Sadzenie drzew połączyliśmy z adoptowaniem fragmentu rzeki Rakutówki. W tym celu zorganizowaliśmy rajd rowerowy w jeden z pogodnych październikowych dni. Wzięło w nim udział 23 członków koła LOP oraz 3 opiekunki. Sadzenie drzew zakończyliśmy, podziękowaliśmy panu sołtysowi i rowerami pojechaliśmy dalej, aż do mostu przez rzekę Rakutówkę. Uczniowie wybrali odcinek rzeki, który zamierzaliśmy zbadać. Mile zaskoczyła nas czystość tego odcinka. Na szczęście okoliczni mieszkańcy nie traktują rzeczki jako wysypiska śmieci, chociaż zdarzały się pojedyncze przypadki wyrzucanych blach, folii, resztek organicznych. Badanie wody zaplanowaliśmy na okres wiosenno-letni, gdy rolnicy rozpoczną uprawy i nawożenie pól sąsiadujących z naszą rzeczką. Zbadany odcinek nazwaliśmy rzeką Brwą.

Już pierwsze zadanie z karty pracy uzmysłowiło nam, że wszyscy decydujemy o czystości wód na świecie:

RAKUTÓWKA – LUBIEŃKA – ZGŁOWIĄCZKA – WISŁA – MORZE BAŁTYCKIE – OCEAN ATLANTYCKI

Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Kowalu

Rawa i stawy w Chorzowie

Przeprowadziliśmy następujące działania:

- zapoznanie się z literaturą dotyczącą hydrologii Chorzowa, w tym historii,
- zlokalizowanie na mapie, a następnie zinventaryzowanie i scharakteryzowanie ważniejszych obiektów hydrologicznych na terenie miasta (rzeki, stawy),
- wizyta w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej,
- zapoznanie się z funkcjonowaniem Oczyszczalni Ścieków „Klimzowiec”,
- przeprowadzenie badań terenowych jakości wody,
- oznaczenie zbiorowisk roślinnych i zwierzęcych występujących nad wodą (tu: stawem),
- przygotowanie prac pisemnych i plastycznych, np. dotyczących zanieczyszczenia wód.

Gimnazjum nr 3 w Chorzowie

Staw w Chorzowie – zajęcia w terenie

wynikała z chęci połączenia przyjemnego z pożytecznym. Dlatego do udziału w akcji zaangażowaliśmy cały nasz Ośrodek. Zebraliśmy uczestników ze Szkoły Podstawowej nr 7, z Gimnazjum nr 1, z Zasadniczej Szkoły Zawodowej nr 5, wychowanków Internatu oraz wychowanków zaprzyjaźnionego Ogniska Pracy Pozaszkolnej. Następnie poprosiliśmy o pomoc opiekuna pracowni szklanej pana Mirosława Czostkę i dnia 7 maja wybraliśmy się na spływ kajakowy po kanale rzeki Redy.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 w Wejherowie

Ruda

W roku szkolnym 2007/2008 przystąpiliśmy do programu *Zaadoptuj rzekę*. Nasze działania rozpoczęliśmy od wycieczki nad przepływającą przez nasze miasto rzekę Rudę. Podzieleni na zespoły pracowaliśmy według otrzymanych kart pracy.

Ruda – monografia rzeki

Sapina Sarkandrowa Sępoleńska Silnica Skawa Słomka Słupia i wpadający do niej strumień Smródka Sokółka Soła Sopotnia Sopotnianka Sowlinka

Reda

W roku szkolnym 2007/2008 postanowiliśmy zaadoptować rzekę nietypowo bo kajakowo. Nagła zmiana naszych planów

Reda – spływ kajakowy

Nasze zadania obejmowały m.in.: obserwację brzegów rzeki, pomiar temperatury wody, pobranie próbek wody rzecznej i badanie właściwości fizyko-chemicznych, rozpoznawanie roślin rosnących nad brzegiem za pomocą klucza, określenie stopnia zanieczyszczenia wody. Następnie udaliśmy się do Urzędu Miasta do Wydziału Ekologii, aby zebrać informacje na temat rzeki. Efektem naszych działań było stworzenie plakatu, na którym umieściliśmy wszystkie zebrane przez nas informacje. Informacje na temat rzeki Rudy pojawiły się również w *Gazecie Żorskiej*.

Zespół Szkół Nr 2 im. ks. prof. Józefa Tischnera w Żorach

Sajna

W ramach programu *Zaadoptuj rzekę* zaplanowaliśmy następujące działania:

- zdobycie informacji o rzece Sajnie – historia i geografia rzeki, ekologia roślin i zwierząt nadrzecznych, kto jest odpowiedzialny za rzekę,
- organizacja wycieczki rowerowej nad Sajnę,

- badanie stanu czystości rzeki – temperatura, pH, ilość tlenu w wodzie,
- scharakteryzowanie koryta i dna rzeki,
- pomiar prędkości nurtu za pomocą drewnianego pływaka, stopera oraz taśmy do dokładnego odmierzania odcinka,
- wykonanie zdjęć rzeki,
- zajęcia plastyczne – malowanie wizerunku rzeki Sajny.

Zespół Szkół w Korszach

Sapina

Dnia 11 października uczniowie klasy Ia wzięli udział w zajęciach terenowych nad rzeką Sapiną. Dokonałiśmy pomiarów wody w dwóch punktach – na początku kanału i w miejscowości Krukłanki. Wyniki były identyczne, a na trasie nie stwierdziliśmy nielegalnego wpuszczania ścieków do rzeki.

Sapina – zajęcia w terenie

odcinku ok. 10 km (do miejscowości Olszewka). Nie było to zadanie łatwe, ponieważ rzeka płynie przez płaską, szeroką, bardzo malowniczą dolinę, ale za to niedostępną i porośniętą roślinnością szuwarową. Utrudniony dostęp do rzeki stał się dla niej zbawienny – rzeka toczy wody czyste, a brzegi miejscami ma zupełnie nieskażone ludzką działalnością. Jedynie w pobliżu mostów i przecinających ją dróg trzeba było zaprowadzić porządek. Zebraliśmy niewielkie ilości opakowań szklanych, plastikowych, papierowych. Mogliśmy skupić się na podziwianiu jej piękna, obserwacji ptaków, rozpoznawaniu różnorodnych gatunków roślin.

Szkoła Podstawowa w Zbożu

Słupia

Woda jest źródłem życia, a my szanujemy jej zasoby. Poświęciliśmy jej bardzo dużo czasu. W zaplanowanych przez

Słupia – warsztaty na temat wody

Srebrny Potok Stabnica Stara Noteć Staw Amelung Staw Cygalaj Staw Drohiczyń Staw Grodzisk Staw Grota Staw Kamiński Staw Maciek Staw Maroko

Wyniki są wysoce zadowalające i świadczą, że woda w rzece jest czysta. Dużo gorzej jest ze stanem brzegów. (...) Niestety trafiliśmy też na ślady działalności mieszkańców Krukłanek, którzy śmieci wyrzucali bezpośrednio nad rzekę. Oczyszcziliśmy teren w takim stopniu, w jakim mogliśmy. Monitoring rzeki Sapiny i działania w ramach programu *Zaadoptuj rzekę* uświadomiły nam istnienie obok nas tak pięknej i różnorodnej rzeki. Jednocześnie zrozumieliśmy, jak wiele jest do zrobienia, aby nie była ona czymś, co jest gdzieś obok nas, lecz stała się częścią nas samych.

Gimnazjum w Krukłankach

Sępolenka

Zobowiązaliśmy się do objęcia obserwacją i ochroną naszej miejscowej rzeki Sępolenki. Ta niewielka rzeczka ma zaledwie ok. 25 km długości, wypływa z Jeziora Sępoleńskiego i uchodzi do Brdy. W całości płynie na terenie Krajny, przez malownicze tereny Krajeńskiego Parku Krajobrazowego. W roku bieżącym udało nam się prześledzić jej bieg na

nas terminach staraliśmy się dokonać wszystko, co mogłoby dotyczyć naszej rzeki. Zwiedziliśmy Oczyszczalnię Ścieków, przeprowadziliśmy warsztaty na temat wody, jej zasobów, potrzeb i niezbędności. Omawialiśmy, czym jest dla nas woda, jakie są potencjalne zagrożenia zanieczyszczenia wód powierzchniowych w naszym rejonie, wykonaliśmy plakaty, które następnie rozwiesiliśmy w całej szkole. Zachęcaliśmy w ten sposób wszystkich do poszanowania wody. Przez cztery dni tygodnia – dzień po dniu – pod hasłem *Tydzień czystości wód* badaliśmy stan rzeki Słupia. Odbiliśmy wycieczkę nad rzekę Słupię – pobraliśmy jej próbki i badaliśmy pod kątem ilości obecnych w niej azotanów, jonów wapniowych. Ostatniego dnia pojechaliśmy do Centrum Edukacji Ekologicznej przy Słupskiej Oczyszczalni Ścieków gdzie mogliśmy zbadać próbki wody na zawartość tlenu i dwutlenku węgla. Dzięki tym wszystkim przeprowadzonym zajęciom mogliśmy wiele się dowiedzieć na temat naszej rzeki oraz przekonać innych, jak cennym darem jest dla nas WODA.

Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Słupsku

Nereidy do adopcji

„W Grecji aż do czasów nowożytnych przetrwała wiara w nereidy i najady, mieszkanki i opiekunki mórz, źródeł i rwących wód. Taka personifikacja powodowała, że związek człowieka z naturą był bliższy, a szacunek wobec niej wynikał z dostrzegania w niej żywej, czującej istoty. Dziś pierwszym skojarzeniem z pobliską rzeką jest raczej brudna woda i nieprzyjemny zapach unoszący się wokół zaśmieconego brzegu niż postać wesołej nimfy. Ludzie odwracają się więc od rzek. Wielka szkoda, bo niewiele trzeba, by mogły one jak dawniej pełnić ważną funkcję w naszym życiu, choćby integrować społeczność, gdy ich brzegi staną się znowu miejscem odpoczynku i spotkań.

Pierwszym krokiem w tym kierunku może być... adopcja. Z inicjatywy Klubu Gaja już kilkaset szkół w całej Polsce przystąpiło do akcji *Zaadoptuj rzekę*. Wciąż jednak wiele odcinków rzek i lokalnych rzeczek czeka na opiekunów. Taka adopcja to impuls do poszerzania wiedzy o rzece – jej historii, wpływie na sztukę, gospodarkę i życie regionu. Do poznawania związanej z nią fauny i flory, dbania o stan wód i nabrzeża, do organizowania akcji artystycznych oraz wielu innych inicjatyw. Szkołom biorącym udział w akcji animatorzy Klubu Gaja proponują konkursy, pokazy slajdów, prelekcje i spotkania (...).”

Oprac. Maria Migdańska
Zwierciadło, nr 3, marzec 2006

naukowych Pomorskiej Akademii Pedagogicznej, którzy planują utworzenie nad jarem ścieżki dydaktycznej *Charnowskie uroczysko – las i jego mieszkańcy*, której otwarcie planowane jest na wiosnę 2006 roku. Uważamy, że to wspaniały pomysł, by piękno tego miejsca zachwycało nie tylko nas, ale również innych ludzi wrażliwych na niepowtarzalność krajobrazu.

Szkoła Podstawowa w Charnowie

Smródka

Członkowie Szkolnego Koła Przyrodniczego postanowili przyłączyć się do adopcji rzeki. Nieopodal naszej szkoły płynie kanał melioracyjny, mylnie nazywany *Smródka*. Nazwa ta pochodzi z czasów, kiedy rzeczywiście był ściekiem i przeraźliwie śmierdział. Obecnie, od kilku lat po wybudowaniu w naszym mieście oczyszczalni ścieków i obowiązkowej kanalizacji gospodarstw domowych jest normalnym strumykiem, w którym rozwija się życie roślinne i zwierzęce. W ramach akcji uczniowie postanowili zaplanować całoroczne działania, prowadzące do lepszego poznania strumyka oraz do zaprowadzenia w nim porządku, w tym: zebranie informacji o kanale, nadanie mu nazwy, badanie i dokumentacja fauny i flory strumyka, badanie stopnia czystości wody, oczyszczanie brzegów strumyka i zorganizowanie konkursu plastycznego o strumyku.

Szkoła Podstawowa nr 3 w Gryficach

Staw Cygalaj

Ponieważ w Naclawiu nie ma lokalnej rzeki, zatem staw stał się celem naszych działań. *Cygalaj* taką nazwę nosi staw, powstał na przełomie XIX i XX w. na skutek wydobywania gliny na potrzeby

StawMysłowiceStawPodworskiStawprzyległdorzekiCedronStawRusalkaStawSmerfneOczkoStawszkolnywWejcherowieStawwWejcherowie

Słupia i wpadający do niej strumień

Nasza szkoła jest małą placówką oświatową zlokalizowaną w Gminie Ustka, w powiecie słupskim należącym do województwa pomorskiego. Szkolny budynek położony jest na skraju wsi nad rzeką Słupią, kilka kilometrów od ujścia tej rzeki do Bałtyku. Od południowego zachodu posesja szkoły graniczy z pięknym, liściastym lasem. Przez obszar ponad 30 hektarowej połączy tegoż lasu swe malownicze obrazy rozpościera głęboki na 10–12 metrów wąwóz, na dnie którego płynie struga. Jeszcze w zeszłym roku szkolnym uczniowie naszej placówki swoją opieką otoczyli rzekę Słupię oraz wpadającą do niej strugę, sprząając jej brzegi i przyległy las oraz prowadząc obserwacje tych terenów. Obiektem ich zainteresowania było między innymi miejsce żerowania bobra europejskiego, który zagnieżdżył się na pograniczu lasu i wsi Charnowo, na brzegu rzeki Słupi. Wolno płynący ciek wodny w wielu miejscach tworzy urokliwe zakola. Miejsce to zachwyca nie tylko uczniów Szkoły Podstawowej w Charnowie. Zachwycało również studentów i pracowników

miejscowej cegielni. Wokół stawu rosną drzewa liściaste i iglaste jak: świerk, sosna, brzoza, olsza, buk, dąb, wierzba i topola oraz krzewy: maliny, jeżyny i kruszyna. Zbiornik porastają mchy torfowce, sit skupiony, welnianka, trzcina, mietlica, lilie i merta. W stawie żyje wiele gatunków ryb, jak: karaś złocisty, płoć, okoń i szczupak. Występuje tu także żaba zielona i prawdopodobnie raki. W październiku uczniowie klasy I i III oczyszczali teren wokół stawu. Natomiast klasa II zmierzyła temperaturę wody w zbiorniku, która wynosiła +6°C. Ponadto dzieci sporządziły zielnik w którym zamieściły florę występującą wokół stawu oraz wykonały prace plastyczne z wizerunkiem stawu. W lasach znajdujących się przy stawie występują legowiska dzików i ich kąpieliska. Nieodłącznym elementem okolicy *Cygalaju* są mrowiska, zaś w odległości 50 m od stawu znajduje się szlak turystyczny. Mamy nadzieję, że nasze działania znajdą uznanie wśród lokalnej społeczności i właściciela tego zbiornika wodnego, Nadleśnictwa Kamiszewice, co pozwoli w przyszłości nawiązać współpracę z innymi osobami i instytucjami na rzecz ochrony stawu.

Filialna Szkoła Podstawowa w Naclawiu

Panie, a gdzie to źródło?

„Na wieść o ogłoszonym przez Klub Gaja ogólnopolskim konkursie J. Kałucka, wychowawczyni III klasy Zespołu Szkół Ekonomiczno-Hotelarskich w Kołobrzegu i jej koleżanka M. Szewczyk, zareagowały błyskawicznie. (...) Chodziło o zaangażowanie się w szeroko pojmowaną opiekę nad rzeką. W tym wypadku oczywiście Parsętą.

Młodzi ludzie chętnie zaadoptowali jej kołobrzesci odciniek. – Chcąc poznać historię i geografę rzeki, a także ekologię roślin i zwierząt nadrzecznych, zorganizowaliśmy wycieczkę uczniów do źródeł Parsęty – opowiada J. Kałucka. Początek nieźle wróżył wyprawie. Kołobrzescka ekipa zajrzała do Stacji Geoekologicznej w Storkowie w Gminie Grzmiąca. Potem zajechała do celu wycieczki, wsi Parsęcisko. – No i zaczęło się błędzenie – mówi J. Kałucka – Żadnego drogowskazu, żadnej informacji świadczącej o tym, że to tu bierze swój początek jedna z ważniejszych i większych rzek regionu. Nic. Nie pozostało nic innego, jak zasięgnąć języka (...).”

(ima)

Głos Koszaliński, 4.11.2005

Staw w Domaradzu

Z okazji Światowego Dnia Wody włączyliśmy się do programu *Zaadoptuj rzekę* i 16 uczniów naszej szkoły przy pomocy trzech opiekunów opracowało projekt *Zaadoptuj staw*. Staw to jedyny zbiornik wodny w naszej okolicy. Był bardzo zaniedbany. Podzieliliśmy się na trzy zespoły. *Mali ekolodzy* ogłosili konkurs na nazwę dla stawku – zwyciężyła nazwa

mach programu działań ekologiczno-regionalnych na Śląsku, a w szczególności w Katowicach.

Do programu dołączymy młodzież i dzieci niepełnosprawne i upośledzone ze Stowarzyszenia Szansa w Katowicach. Potrafią oni przy odpowiedniej zachęcie i pomocy ze strony dzieci „zdrowych” cieszyć się i czerpać wymierne korzyści z uczestnictwa w zajęciach regionalno-ekologicznych dostosowanych do ich możliwości.

Program ma na celu zapewnienie im możliwości lepszego rozwoju fizycznego, zachęcenie do odwagi, odczuwania radości, dzielenia się umiejętnościami i przyjaźnią z innymi. Inspiracją do powstania programu jest akcja Klubu Gaja – *Zaadoptuj rzekę*. W pobliżu naszej szkoły to właśnie stawy na oś. Tysiąclecia są miejscem, którym warto się zaopiekować. W południowej części osiedla w dolinie rzeki Rawy położone są dwa stawy. (...) Jednak najbardziej zaskakującym jest gniazdowanie na tym obszarze remiza. Remiz jest niewielkim ptakiem zbliżonym wielkością do sikory i występuje niemal wyłącznie w dolinach rzek i nad zbiornikami otoczonymi gęsto drzewami. Niestety teren ten służy niektórym mieszkańcom jako wysypisko śmieci. Miejsce to mogłoby zostać objęte opieką przez pobliskie szkoły. Teren wymaga oczyszczania i czasowych lustracji celem zapobiegania dewastacji i zaśmiecenia. Można także we współpracy z Urzędem Miasta Katowice umieścić w tym miejscu tablice informacyjne o występujących tu roślinach i zwierzętach.

Szkoła Podstawowa nr 20 w Katowicach

Stawy poźwirowe

W naszej najbliższej okolicy nie ma niestety rzek czy jezior z prawdziwego zdarzenia. Znajdują się tutaj jednak stawy powstałe w wyrobiskach poźwirowych. Od kilku już lat

Staww Domaradzu Staww lesie/Krzepielów Staww Parku Miejski Staww parkuw Rogowie Staww parkuw Sosnowcu Staww parkuw Tychach

Żabie oczko. Posprzątali teren wokół stawu i przygotowali hasła o tematyce ekologicznej oraz teatrzyk kukielkowy. „Przyrodnicy” oznaczyli rośliny rosnące nad stawem, wykonali gazetkę i wystawę zdjęć, przygotowali wykaz korzyści płynących z zagospodarowania stawu dla wszystkich mieszkańców wsi. Przeprowadzone zostały lekcje tematyczne na temat znaczenia i konieczności ochrony wód. *Architekci* ogłosili konkurs na projekt zagospodarowania stawu, a potem wykonali jego makietę. Obliczyli też, jakich i ilu materiałów będą potrzebować na wykonanie ławek, huštawek, miejsca na ognisko. Wszystkie prace zostały zaprezentowane pozostałym uczniom na spotkaniu z sołtysem wsi – panią Barbarą Jarzmicką, która podsunęła nam pomysł projektu.

Szkoła Podstawowa w Domaradzu

Stawy na Osiedlu Tysiąclecia

W roku szkolnym 2005/2006 Koło Ekologiczne współpracujące ze sobą od kilku lat ze SP nr 20 i MDK podjęły decyzję o zaadoptowaniu oczka wodnego na oś. Tysiąclecia w ra-

Przygarnij sobie rzekę

„Uczniowie i nauczyciele, którzy chcą wziąć udział w akcji, powinni wybrać sobie jakąś rzekę, strumyk czy jezioro w pobliżu szkoły i wziąć je pod stałą opiekę. Mogą np. czyścić brzegi, badać i opisywać występujące w wodzie rośliny i zwierzęta czy organizować wystawy fotograficzne poświęcone swojej rezece. Jeśli i ich woda nie ma jeszcze nazwy, uczniowie mogą zorganizować konkurs na imię. Ekolodzy proponują też przygotowanie wystawy rzeźb wykonanych ze śmieci znalezionych na brzegach. – Ważne jest, aby jasno określić swoje cele. Na przykład jeśli rzeka jest lekko zaśmiecona, to kilka akcji oczyszczających wiele pomoże. Jednak jeżeli ktoś regularnie wysypuje śmieci do rzeki, to sprzątanie nie będzie miało końca. Wtedy trzeba wybrać trochę inne działanie, na przykład zachęcanie władz do podjęcia zapobiegawczych działań – tłumaczy ekolodzy”. FE

Gazeta Wyborcza, 5.09.2005

porządkujemy ich brzegi oczyszczając je z pozostałości po tzw. „niedzielnym turystach”, których nie brakuje w bliższej i dalszej okolicy. Nasze działania są popierane przez Olsztyńskie Kopalnie Surowców Mineralnych Zakład w Przyborowie, który powiadamia naszą szkołę o kolejnej eskalacji zanieczyszczeń, a wówczas włączamy się do akcji sprzątania. Z ostatnich doniesień wiemy, iż na terenach obu żwirowni – i tej jeszcze eksploatowanej, i tej nieczynnej, pojawiły się bobry. Naturalnie do porządkowania są zaangażowane klasy druga i trzecia gimnazjum pod opieką swoich wychowawców, ze względu na bezpieczeństwo. Klasy młodsze dbają natomiast o czystość na terenie naszej miejscowości. Wiosną 2006 roku do walki o czystość wód dołączy również klasa pierwsza – pod opieką wychowawcy zadba o przynajmniej częściowe oczyszczenie zaniedbanej strugi położonej niedaleko szkoły.

Zespół Szkół Publicznych w Jelonkach

Stobnica

Nasza szkoła od lat podejmuje działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Nasza miejscowość leży nad rzeką Stobnicą. Od wielu lat jakość wód Stobnicy pod względem sanitarnym jest zła. Dlatego też podjęliśmy działania mające na celu zaadaptowanie naszej rzeki:

- wykonanie plakatów zachęcających mieszkańców do ochrony rzeki,
- zebranie informacji o rzece i ich prezentacja w gazetce szkolnej oraz w Internecie (www.zeslutcza.friko.pl),
- przeprowadzenie doświadczeń: wyznaczenie gęstości wody rzecznej, rola napięcia powierzchniowego w przyrodzie – co dzieje się z napięciem powierzchniowym, gdy do wody trafiają oleje, wyznaczenie prędkości nurtu rzeki,

Stoła – akt adopcji starorzecza

Zwierzęta zaobserwowane to m.in. żaby: trawne, moczarowe, wodne, kumaki, ropuchy; ptaki: kaczki krzyżówki, trzciniaki; gady: zaskrońce oraz różne gatunki pająków, pluskwiaków i ślimaków. (...) Kolejnym krokiem było przygotowanie *Aktu Adopcji* starorzecza rzeki Stoły oraz wniosku o utworzenie w tym miejscu użytku ekologicznego. Po przygotowaniu w/w dokumentów zaczęły się prace związane z prezentacją wszystkich dokonań na forum szkoły i zaproszenie na nie gości. Postanowiliśmy zaprosić osoby działające w LOP oraz pracowników Urzędu Gminy Tworóg, w której znajduje się nasza szkoła. Ponieważ przygotowania trwały dość długo postanowiliśmy naszą prezentację połączyć z *Dniem Ziemi*. Myślę że prezentacja była udana. Uczniowie przygotowali przedstawienie o tematyce ekologicznej, a następnie przedstawili wszystko co udało się nam zrobić podczas trwania projektu. Ostatnim krokiem było wręczenie na ręce urzędnika wniosku o utworzenie użytku ekologicznego oraz Aktu adopcji starorzecza rzeki Stoły – *Stary żabiniac*.

Szkoła Podstawowa w Bruszowicach

StawwTychachStawekStokiStawikiStawyJanaStawynaOsiedluTysiącleciaStawypożwiroweStawyTysiącleciawKatowicachStawywChorzowie

- wykonanie projektów *Znaczenie wody w przyrodzie, Oleje w moim domu*,
- zbiórka puszek aluminiowych i baterii – oczyszczamy strumyki,
- przeprowadzenie lekcji tematycznych.

Zespół Szkół w Lutczy

Stoła

Przez okres zimowy uczniowie gromadzili wiadomości związane ze starorzeczem i rzeką Stołą, m.in. legendy, biegi rzeki i jej źródło, tworzyli mapki i szkice. Zbierając informacje uczniowie dowiedzieli się, że jest to cenne miejsce rozrodu płazów i dlatego postanowili je nazwać *Stary żabiniac*.

(...) Następne kroki poświęcone były konkretnym działaniom. Pierwsza wyprawa miała na celu pokazanie wszystkim uczniom starorzecza oraz dokonanie pomiarów: szerokości, długości, głębokości wody, jej pH. Podczas drugiej wyprawy podzieliliśmy się na 3 grupy: badawczą, twórczą i sprzątającą. (...)

Strug

Badania rozpoczęliśmy pod koniec września, przygotowując wcześniej własnoręcznie wykonany sprzęt badawczy, niezbędny do przeprowadzenia zamierzonych działań. Samodzielnie wykonaliśmy czerpak do łowienia roślin wodnych, pułpkę na zwierzęta wodne, linkę z obciążnikiem do badania głębokości i szerokości rzeki oraz miernik do badania stromości brzegu. (...) Cierpliwie i w wielkiej ciszy obserwowaliśmy nad rzeką ptaki, które tam gniazdują. Dzięki pomocy ornitologa, zdobyliśmy informacje o ptakach występujących nad rzeką tylko w okresie lęgowym. Kolejnym etapem adopcji rzeki, było poznanie i oznaczenie bezkręgowców wodnych. Rozpoznaliśmy również przy pomocy klucza do oznaczania gatunki roślin. Po zakończonych badaniach pozostawiliśmy śmieci pozostawione przez tych, których świadomość potrzeby ratowania i szanowania przyrody pozostawia nadal wiele do życzenia.

Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Tycynie

Struga

Uczniowie Publicznego Gimnazjum w Kowalu zaadoptowali fragment rzeki Strugi na wysokości wsi Ławy. Najpierw zebrałiśmy wiadomości o historii i geografii tej rzeki. Następnie zbadaliśmy jakość wody (pH, temperaturę, ilość tlenu w wodzie i zawartość CO²). Kulminacyjnym punktem było oczyszczenie brzegu tej rzeki przy zachowaniu szczególnej ostrożności. Ta rzeka była tylko lekko zaśmiecona. Nasza akcja, więc bez wątplenia jej pomogła. Na wiosnę i latem chcemy poznać faunę i florę lokalnej rzeki. Myślimy, że naszą akcją zaadoptowania rzeki będziemy z roku na rok rozszerzać.

Uczniowie Publicznego Gimnazjum im. Piotra Tylickiego w Kowalu

Struga Jarcewska

Źródła wody są dla każdego miasta bardzo ważne. Nasi uczniowie udali się do chojnickiego Urzędu Miasta oraz Muzeum Historyczno-Etnograficznego, aby zapoznać się ze szczegółowymi planami geodezyjnymi Chojnic i najbliższej okolicy, niezbędnymi do dokładnego ustalenia lokalizacji źródeł wody na naszym terenie.

(...) W celu zweryfikowania i pogłębienia tak zdobytej wiedzy, uczniowie wybrali się na wycieczkę malowniczym „Szlakiem Strugi Jarcewskiej” oraz do pobliskiej miejscowości Klosnowo. Realizując nasze przedsięwzięcie pragnęliśmy, aby służyło ono nie tylko uczniom naszej szkoły, ale także okolicznym mieszkańcom oraz turystom. Dlatego tworzymy specjalną ścieżkę dydaktyczną historyczno-przyrodniczą: *Szlakiem Strugi Jarcewskiej*.

Strumyk Mruczek

Dnia 21.09.2005 r. odbyły się zajęcia w grupie starszaków: dzieci wysłuchały opowieści przy muzyce pt. *Od źródła do morza*. Poznały wędrowkę wody w przyrodzie oraz jej znaczenie. Następnie dzieci zostały zachęczone do odwiedzenia brzegów pobliskiego strumyka i zaopiekowania się nim. Odbył się konkurs na nadanie imienia i zwyciężyła nazwa *Mruczek*. Dzieci przyglądały się roślinności nad brzegiem, szukały zwierząt żyjących w strumyku, a także badały czystość wody.

Przedszkole nr 3 im. Jasia i Małgosi w Sławnie

Strumyk Mruczek – nadanie imienia

Strumyk Sępólno

Przepływa przez *Park nad Strumykiem* przy ul. Budowlanych w Głogowie. Jest niewielkim, choć długim strumykiem, rozciągającym się prawie przez całe nasze miasto. Uczniowie

Stawy w Rogowie, Stobnica, Stoła, Strug, Struga, Struga, Denkowska, Struga, Jarcewska, Strumień, Strumień, Krzepielów, Strumień w Bielsku Podlaskim

W ramach tego programu uczniowie poznawali także inną rolę wody – jako ekologicznego źródła energii elektrycznej. Przykładem ilustrującym takie wykorzystanie zasobów wody, była wycieczka na tereny Drawieńskiego Parku Narodowego, gdzie jest zlokalizowana elektrownia wodna.

(...) Zapewnienie odpowiedniej czystości wody, to obecnie jedno z najpoważniejszych wyzwań cywilizacyjnych dla człowieka. W celu praktycznego sprawdzenia, w jaki sposób odbywa się oczyszczanie i przesył wody zdatnej do picia, zorganizowaliśmy wycieczkę edukacyjną dla uczniów do miejskiej oczyszczalni ścieków, znajdującej się na obrzeżach Chojnic.

Ponadto nasi uczniowie przez cały rok systematycznie prowadzą pomiary zużycia wody w domu i w szkole, opracowując sposoby ograniczania jej zużycia. Mamy nadzieję, że działania podejmowane w ramach projektu przyniosą wymierne korzyści naszemu lokalnemu środowisku naturalnemu, a także znacząco poprawią świadomość ekologiczną wielu mieszkańców.

Szkoła Podstawowa nr 5 w Chojnicach

naszej szkoły, a właściwie ci, którzy uczestniczą w zajęciach Koła ekologicznego, postanowili zaopiekować się strumykiem. W celu zaadoptowania go postanowili: oczyścić brzegi strumyka z papierków, butelek, puszek i innych napotkanych śmieci, poznać roślinność występującą nad strumykiem. Akcja zaadoptuj rzekę była dla nas połączeniem pracy pożytecznej z przyjemną. Mamy nadzieję, że zdobyte wiadomości przydadzą nam się na długie lata, a strumyk będzie zawsze czysty – bez śmieci.

Szkoła Podstawowa nr 12 z Oddziałami Integracyjnymi w Głogowie

Szczeberka

Nieopodal naszej szkoły płynie rzeka Szczeberka, która wypływa spod Bartniej Góry w Dębszczyźnie Starej i płynie w kierunku Augustowa przez Kropiwno Stare, Żyliny, Kropiwno Nowe, Białe, Płociczno. W tym roku poziom wody jest zadowalający, chociaż niski z powodu suszy, ale wynosi według naszych pomiarów 30–40 cm. Rzeka płynie wartkim nurtem.

Szczeberka – badanie wody

Zadziwia mnóstwem zakrętów i zakoli. Na niej bobry budują liczne żeremia, w pobliżu brodzą żurawie, niedaleko przechadza się bocian pod ulubionym dębem *Bartkiem*. Aby zasięgnąć informacji na temat zmian zachodzących w wyglądzie rzeki, spotykaliśmy się ze starszymi mieszkańcami okolicznych wsi. W październiku kilkakrotnie wędrowaliśmy brzegiem Szczeberki, obserwowaliśmy jej nurt, liczyliśmy zakręty, podpatrywaliśmy zwierzęta: nartniki, ślimaki, żaby; podziwialiśmy roślinność: trzcinę, liście lilii wodnej, boberki i wiele innych, które upamiętniliśmy w zielnikach. Przede wszystkim czyściliśmy brzegi, potem segregowaliśmy śmieci i wrzucaliśmy do kontenerów przy szkole. Zwróciliśmy się do sołtysów wsi leżących nad Szczeberką z apelem, aby zobowiązali mieszkańców do dbałości o czystość wód tej rzeki. W dniu 3 listopada 2005 r. odwiedziliśmy Inspektorat Ochrony Środowiska w Suwałkach. Tam Jerzy Dorołowicz opowiedział nam o sposobach badania

badawczej, dzieci porównywały z wodą z kranu. Dzieci stwierdziły, że woda jest zanieczyszczona i brzydko pachnie. Postanowiły, że staną się strażnikami rzeczki, zaopiekują się nią, będą nawoływały do utrzymania porządku w jej otoczeniu. Kolejnym naszym działaniem było zaproszenie do przedszkola pracownika oczyszczalni ścieków, który pokazał dzieciom film o tym, jak pracuje oczyszczalnia i ile pracy trzeba włożyć w proces oczyszczania wody. Uświadomił nam, jak potrzebna jest woda ludziom i zwierzętom do życia. Jaki bezcenny stanowi skarb. Małe dzieci nie mogą same wchodzić do wody i zbierać śmieci na jej brzegach, jest to dla nich zbyt niebezpieczne, ale mogą zdobywać i propagować wiedzę na temat zasad oszczędzania wody i utrzymywania czystości w otoczeniu. Mogą to robić na wiele sposobów: poprzez zabawy badawcze, śpiew, inscenizacje, prace plastyczne oraz rozmowy z rodzicami. (...) W kwietniu 2006 roku podczas tygodnia czystości wód planujemy marsz ekologiczny uliczkami osiedla nawołujący do zachowania czystości w otoczeniu, oszczędzania wody oraz quiz grupowy *Woda źródłem życia*. Mamy nadzieję, że wyżej wymienione działania nie tylko wzbogacą wiedzę dzieci i ich rodziców, ale także zaowocują przestrzeganiem zasad oszczędzania wody i większą troską o czystość otoczenia.

Miejskie Przedszkole nr 99 w Katowicach

Toszecki Potok

Wszystkie nauczycielki placówki czynnie włączyły się do programu. Dzieci zostały zapoznane z główną ideą, a program realizowałyśmy w następujący sposób:

- dzieci udały się na wycieczkę nad rzekę oraz poznały miejsca, w których, bezpiecznie mogły podjąć się porządkowania,

- dzieci spotkały się z pracownikiem Urzędu Miejskiego w Toszku i poznały dzieje rzeki,
- porządkowały raz w miesiącu tereny przyległe do Toszeckiego Potoku, zbierały śmieci i rozmawiały na temat konieczności dbania o stan naszych wód,
- wzbogaciły *Kącik Przyrody* w próbki flory z nad rzeczki, poznały ich nazwy i mówiły o znaczeniu przyrody dla człowieka współczesnego,
- zorganizowanie konkursu plastycznego *Toszecki Potok – oczami dziecka*, wystawa prac cieszyła swoim widokiem rodziców.

Przedszkole Publiczne w Toszku

Ślepiotka

Rozpoczęliśmy nasze działania związane z programem *Zadoptuj rzekę*. Pan leśniczy poszerzył wiedzę dzieci na temat okolicznej rzeczki – potoku Ślepiotka. Następnego dnia podczas spaceru dzieci obserwowały nurt, głębokość, czystość wody i brzegów Ślepiotki. Nauczycielka pobrała próbkę wody z rzeczki, którą po powrocie do przedszkola, podczas zabawy

Trzebyczka

Do przeprowadzenia akcji wybrana została lokalna rzeka Trzebyczka – dopływ Przemszy w dorzeczu Wisły. Na lekcjach przyrody została wykonana karta informacyjna rzeki zawierająca m.in. położenie jej na mapie Polski z podaniem współrzędnych geograficznych. Uczniowie starali się zebrać informacje na jej

Strumień w Gdowie Strumień w pobliżu szkoły Strumień w Rudce Strumyk Mruczek Strumyk Sępólno Sumina Supraśl Szarlejka Szarżanka Szczeberka

temat, oglądali stare mapy i rozmawiali ze starszymi mieszkańcami swojej miejscowości. Uczniowie zostali zapoznani także z zasadami bezpiecznego zachowania się nad rzeką.

Członkowie Koła Ekologicznego – Szkoła Podstawowa nr 32 w Dąbrowie Górniczej

Warbulianka

Szkoła Podstawowa im. Bronisława Malinowskiego podjęła działania związane z adopcją małej rzeczki przepływającej przez Warlubie. Nazwaliśmy ją WARLUBIANKA. Wyznaczone zadania realizowane były na lekcjach w kołach zainteresowań i zajęciach pozalekcyjnych. Koordynatorem działań byli miłośnicy regionu Kociewia. To oni zainicjowali wykonanie makiety zaadoptowanej Warlubianki i jej najbliższej okolicy. Zorganizowano też liczne wycieczki nad rzekę, by oczyścić jej brzegi, rozpoznać gatunki roślin, ptactwa wodnego i owadów. Ciekawe były też te, które posłużyły słuchaniu głosu zwierząt, szumu drzew i strumyka. Niektóre zadania posłużyły wyrobieniu postawy badawczej i umiejętności eksperymentowania. Uczniowie badali jakość wody w zaadoptowanej rzece. Zapoznali się też z obiegiem wody w przyrodzie. Przygotowali prezentację „Wszystko potrzebuje wody”, gdzie uwzględnili rośliny, zwierzęta, ludzi, gospodarstwa domowe, rolnictwo i zakłady przemysłowe.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. B. Malinowskiego w Warlubiu

Warta

Adopcję rozpoczęliśmy od pokazania dzieciom, jaki wpływ na czystość rzeki Warty mają odpady i ścieki gminy Śrem. Uda-

Dzięki projektowi młodzież lepiej poznała okolice Częstochowy, okolice swojego zamieszkania. Przeprowadzaliśmy rajdy po nowo powstałych ścieżkach edukacyjnych. Młodzież miała okazję zdobyć też wiadomości, wiedzę teoretyczną o dolinie. Do projektu zaprosiliśmy specjalistów i pasjonatów, którzy lepiej niż my znają się na przyrodzie i podzieli się tą wiedzą z nami wszystkimi. W ramach ochrony środowiska na terenie doliny zorganizowaliśmy eko-patrole, których zadaniem było sprzątnięcie doliny. W gminie Mstów, jak zapewne w większości polskich gmin, nie brakuje tzw. „dzikich wysypisk”. Ich powstawaniu nie są w stanie zapobiec ani prośby ekologów, ani groźby samorządowców. Wysypiska powstają zarówno w miejsca stosunkowo mało uczęszczanych (jak np. – o zgrozo – w otaczających Mstów lasach), jak i tuż przy zabudowaniach tutejszych mieszkańców. Szczególnie dużo śmieci porzucanych jest w pobliżu przepływającej przez Mstów, Warty. Rzeka płynąca m.in. kilkanaście metrów od siedziby Urzędu Gminy i leżących tuż przy nim zabudowań, jest kompletnie zaśmiecona. Odpadki walają się zarówno na brzegach, jak i w wodzie. Aby jeszcze lepiej poznać i dodatkowo promować dolinę Warty młodzież tworzyła gazetki ścienne w swoich szkołach i placówkach. Materiały do ich stworzenia młodzież zdobywała lub tworzyła samodzielnie. Były to informacje z książek i internetu, rysunki z wycieczek po dolinie oraz zdjęcia, plakaty z Klubu Gaja, które dostarczyła nasza grupa.

Grupa inicjatywna Modraszki w Częstochowie

Widawa

Przystąpiliśmy do programu, ponieważ Namysłów położony jest nad rzeką Widawą, a nasza szkoła znajduje się w niedalekim sąsiedztwie zarówno głównego nurtu rzeki, jak i jej

Szklanówka Szotkówka Ścinawa Ślepienka Ślepotka Ślęza Ślęza Świder Świąćek Toszecki Potok Trzcinią Trzebyczka Trzystawy w Krowiarkach

liśmy się na Gminne Wysypisko Odpadów w Mateuszewie. Dzieci dowiedziały się, jak funkcjonuje wysypisko. Następnie zwiedziliśmy Oczyszczalnię Ścieków w Śremie. To nie koniec naszych działań. Nauczycielka religii Bożena Nowacka opracowała konspekt lekcji wychowawczej na temat: *Dlaczego rzeka Warta jest opieki warta?* dla klas IV–VI. Podczas lekcji uczniowie dowiedzą się m.in.: gdzie znajduje się źródło rzeki Warty, jaki jest związek tej rzeki z początkami państwa polskiego.

Szkoła Podstawowa im. gen. D. Chłapowskiego w Bodzynie

Warta

Motywy przewodnim i głównymi celami naszego projektu *Tajemnicza Dolina* jest promowanie i ochrona doliny Warty na odcinku między Mirowem, a Mstowem. Pokazaliśmy młodzieży, jak mogą spędzać swój wolny czas w okolicach swojego miasta. Do wspólnej zabawy i pracy zaprosiliśmy młodzież z Częstochowy oraz z terenów objętych projektem.

Widawa – obserwacje rzeki

odnogi kanału Młynówki. Z uwagi na tę bliskość, możemy często całą grupą prowadzić obserwacje oraz pomiary np. stopnia czystości wody, temperatury itd. Dlatego mogliśmy zaobserwować wielką bioróżnorodność gatunkową występującą w ekosystemie jakim jest Widawa, udało nam się rozpoznać ponad 60 gatunków roślin oraz zwierząt występujących w wodach lub w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki.

Oprócz badań flory i fauny staramy się rozpoznać zagrożenia dla naszej rzeki ze strony człowieka. Sporządziliśmy listę tych zagrożeń; znajdują się na niej m.in. wyrzucane do rzeki śmieci (butelki, puszki, stare meble, worki po nawozach), wypalanie traw w sąsiedztwie rzeki, nielegalne wycinanie drzew porastających brzegi Widawy, a nawet ścieki z gospodarstw położonych niedaleko. Zgromadzone przez nas dotychczas materiały świadczą, że Widawa jest bardzo cennym, z przyrodniczego punktu widzenia, ekosystemem. W gazetce szkolnej *Gimbusik* pojawił się artykuł „Co piszczy w trawie nad Widawą?” z informacjami dotyczącymi naszej pracy. Zaplanowaliśmy także szkolną debatę na ten temat, chcemy zaprosić na nią burmistrza, przewodniczącego rady miejskiej oraz kierownika Wydziału Ochrony i Kształtowania Środowiska.

Gimnazjum nr 1 w Namysłowie

Wierchomla

Tak nazywa się adoptowany przez Szkołę Podstawową w Wierchomli Wielkiej potok, prawy dopływ Popradu. Wierchomla wpada do niego w malowniczym odcinku pogranicza polsko-słowackiego w gminie Piwniczna Zdrój.

Nasz potok jest szczęśliwy, bo oprócz szkoły włączają się do jego sprzątnięcia mieszkańcy, na czele z radnym gminnym,

Wisła

Ponieważ przez nasze miasto – Tarnobrzeg – płynie Wisła, główną bohaterką naszego przedsięwzięcia stała się ta rzeka. W tok pracy nad powstającym opracowaniem pt. „Opowieść o rzece. Wisła” włączyło się wielu nauczycieli: polonista, historyk, plastyk, biolog, geograf, chemik, informatyk, nawet matematyk. Pod kierunkiem polonisty uczniowie poszukiwali tekstów poetyckich mówiących o Wiśle. Oprócz niewielkiej

Wisła – konkurs plastyczny

Tysmienica Utrata Wapienica Wapienniczanka Warbulianka Warta Welna Widawa Wieprz Wierchomla Wierchowina Wierzycza Wilga Wilkówka

Wierchomla – sprzątnięcie rzeki

a także OSP, lokalni przedsiębiorcy – właściciele kwater, Zajazd *Wiktoria Chata*, Stacja Narciarska i Hotel Wierchomla oraz UMiG Piwniczna Zdrój.

Członkowie KTP, LOP ze Szkoły Podstawowej w Wierchomli Wielkiej

antologii literackiej przygotowali skromną galerię malarstwa, w której znalazły się reprodukcje dzieł kilku znakomitych polskich malarzy malujących tę rzekę. Druga część pracy: *Wisła – opis geograficzny*, to dzieło szkolnych geografów. Z inicjatywy nauczycielki biologii gimnazjaliści przygotowali rozdział *W głębiach Wisły: ryby*. Zawiera on bogaty rejestr różnych gatunków ryb, jakie znaleźć można w rzece. *Tarnobrzeg – miasto nad Wisłą* – tak swą pracę zatytułowały uczennice, miłośniczki historii. Ich zadanie polegało na zgromadzeniu materiałów świadczących o roli rzeki w dziejach naszego miasta. (...) Poznali relacje miejscowych kronikarzy opisujących niszczycielskie dla miasta powodzie, jak również opisy dawniejszych prac związanych z sypaniem i naprawianiem wałów ziemnych.

Zwróciliśmy też uwagę na wpływ tarnobrzegskiego przemysłu siarkowego na zanieczyszczenie rzeki. Dokładniejszy raport o stanie czystości rzeki i okolicy sporządzili uczniowie pod kierunkiem nauczycielki chemii – znaleźć go można w następnym rozdziale szkolnej opowieści o rzece.

Gimnazjum nr 3 w Tarnobrzegu

Wisła

Od trzech lat młodzież naszego Gimnazjum uczestniczy w zajęciach pozalekcyjnych związanych z rzeką. Dwa lata temu badaliśmy rzekę Długą (Kanał Markowski dopływ Kanału Żerańskiego), pod kątem lokalnego zagrożenia powodziowego. Rok temu przedmiotem naszych zainteresowań została Wisła, jako siedlisko bogatej awifauny. Ten temat w odniesieniu do Doliny Środkowej Wisły kontynuujemy w tym roku. Przez teren naszej Dzielnicy Białoleka przepływa Wisła, którą młodzież postanowiła zaadoptować, tzn. poznać pod kątem geograficzno-przyrodniczym, zwrócić uwagę na jej zagrożenia i objąć ochroną.

Nasze działania zaczęliśmy od poznania historii powstania Wisły oraz zmian, jakim ulegała na przestrzeni wieków (analiza materiałów źródłowych).

Badaliśmy właściwości fizyko-chemiczne wody pobranej z Wisły, tj. barwę, zapach, temperaturę, pH, ilość tlenu rozpuszczonego, twardość. Okazało się, że woda pobrana z rzeki nie jest aż tak bardzo zanieczyszczona, jak się powszechnie sądzi, być może wynika to z dużych zdolności samooczyszczania Wisły. Na potwierdzenie naszych badań określaliśmy stan czystości wody na podstawie obecności biowskaźników, czyli gatunków wskaźnikowych roślin i zwierząt. Podczas zajęć terenowych zwracaliśmy uwagę na zanieczyszczenie śmieciami zarówno drogi doprowadzającej do rzeki, jak i samych jej brzegów. Postanowiliśmy odwiedzić zaadoptowany odcinek rzeki, aby sprzątać pozostawione przez innych odpady. Uczestnicy zajęć zachwycili się Wisłą, która zmienia swoje oblicze w zależności od pory roku i dnia. Ogłoszony konkurs *Wisła w obiektywie* miał na celu zachęcenie jak największej liczby uczniów naszej szkoły do „odwiedzenia” rzeki, dokładnego przyjrzenia się jej i uwiecznienia najpięk-

niejszych krajobrazów nadwiślańskich. Zrobione zdjęcia posłużyły do zorganizowania wystawy fotograficznej poświęconej rzece.

Gimnazjum z Oddz. Int. nr 123 im. Jana Pawła II w Warszawie

Zalew Zegrzyński

Nasza klasa postanowiła wziąć na siebie rolę stróża lokalnego zbiornika wodnego i zaadoptować Zalew Zegrzyński. W ramach tej akcji przeprowadziliśmy następujące działania:

- zapoznanie się z historią Zalewu Zegrzyńskiego,
- zdobycie informacji dotyczących geografii tego zbiornika wodnego, jego fauny i flory,
- zapoznanie się ze Statutem Związku Gmin Zalewu Zegrzyńskiego,

Zalew Zegrzyński – sprzątanie brzegów

Wisła Wisłok Wolbórka Wozuczynka Wólka Krowicka Wrześnica Zalew Zalew Lubliniecki Zalewna Warcie Zalew Zegrzyński Zbiornik narzece Lubce

Wisła – Klub Gaja broni Królowej Polskich Rzek

- spotkanie z przedstawicielem Związku,
- przeprowadzenie akcji oczyszczania brzegów Zalewu Zegrzyńskiego,
- zorganizowanie sesji fotograficznej *Najpiękniejsze zakątki Zalewu Zegrzyńskiego*,
- zorganizowanie wystawy fotografii i materiałów,
- wykonanie pamiątkowego albumu,
- przeprowadzenie konkursu wiedzy o Zalewie Zegrzyńskim,
- rozpropagowanie akcji w lokalnych mediach,
- poinformowanie władz Legionowa, powiatu legionowskiego oraz Związku Gmin Zalewu Zegrzyńskiego o podjętych przez nas działaniach.

Wymienione zadania zrealizowaliśmy w 100%. Nasza wiedza o Zalewie Zegrzyńskim znacznie się pogłębiła, nawiązaliśmy ciekawe kontakty. Przekonaliśmy się, że możemy liczyć na zrozumienie i wsparcie lokalnych władz, gdyż dzięki ich pomocy finansowej mogliśmy zorganizować dużą, ciekawą wystawę fotograficzną oraz wykonać pamiątkowy album. Nawiązaliśmy kontakt z Kołem nr 13 Polskiego Związku Wędkarskiego, które pomogło nam zorganizować akcję sprzątnięcia brzegów. Nadal będziemy interesować się zaadoptowanym przez nas Zalewem Zegrzyńskim. Deklarujemy także chęć udziału w innych akcjach Klubu Gaja.

*II Liceum Ogólnokształcące
w Legionowie*

Zielona

Projekt *Zaadoptuj rzekę* jest w naszej szkole realizowany w ramach kółek zainteresowań: biologicznego, chemicznego, geograficznego oraz szkolnego koła LOP. Obiektem badań

w trakcie, której uczniowie poznali sposoby oczyszczania ścieków komunalnych. W dniu 14 marca odbyła się wycieczka uczniów klasy Ie pod opieką pani Małgorzaty Simon do Stacji Uzdatniania Wody w Siestrzechowicach, w trakcie której uczniowie zobaczyli ujęcia wody dla miasta Nysy na Białej Głuchoławskiej oraz poznali sposoby jej uzdatniania i kontroli jakości. Wykonana została gazetka tematyczna na korytarzu szkolnym przez uczniów kół ekologicznych pod opieką pani Joanny Lipińskiej i pani Dominiki Sukiennik. Wszystkie te przedsięwzięcia zawarte są w Gminnym Programie Profilaktyki, w projekcie pt. *Happeningi uliczne jako forma ekspresji społecznych i ekologicznych poglądów młodzieży*.

Gimnazjum nr 3 w Nysie

Dzień Bałtyku

Dnia 21 marca 2008 r. dzieci obchodziły Światowy Dzień Wody, Dzień Bałtyku. Przeprowadziłam z dziećmi rozmowę o naszym morzu i o zagrożonych gatunkach ryb. Dowiedziały się, że w polskich wodach występuje ponad sto gatunków ryb. Poznały niektóre zagrożone gatunki ryb, m.in.: pstrąga, szczupaka, sandacza, suma, bolenia, brzanę, lipienia, certę, dorsza, jesiotra, piskorza oraz makrelę i różankę. W trakcie rozmowy poznały warunki i tryb życia poszczególnych gatunków ryb, ich sposób zdobywania pokarmu, zachowania się pod wodą, a także jakie wody preferują oraz przyczyny zanikania ryb. Ponadto oglądały również historyjkę obrazkową pt.: *Droga wody od zbiorników wodnych do mieszkań* poznały zasadę działania prostego filtra, poznały konieczność chemicznego uzdatniania wody.

Ponadto oglądały inscenizację utworu pt. *Żyj z przyrodą w zgodzie*, poznały przyczyny i stan zanieczyszczeń naszych

Zbiorniki w Pyskowicach Zielona Źródło w Lesnowie Pogrzebienie Źródło w Lesnowie Rogowie Źródło Strumienia dopływu Odry Źródło w Rogowie Źródło w parku Tworaków

są zbiorniki wodne w naszej miejscowości: rzeka Zielona, zalew i staw Baran. Zakończono już badania rzeki Zielonej. Obecnie badaniom fizycznym i chemicznym są poddawane kolejne zbiorniki: staw i zalew. Finał projektu przewidujemy w kwietniu z okazji *Tygodnia Czystości Wód*.

Gimnazjum w Zalesiu Górnym

Światowy Dzień Wody

W dniu 22 marca obchodzony jest Światowy Dzień Wody. Z tej okazji w naszej szkole zostały podjęte następujące działania: w dniu 19 marca odbył się happening na ulicach naszego miasta. Uczestnikami byli uczniowie klasy Ie, III d i III b pod opieką pani Małgorzaty Simon, pani Joanny Lipińskiej i pani Dominiki Sukiennik. Gimnazjaliści przebrani byli w „kropelki wody”, nieśli transparenty i rozdawali ulotki mieszkańcom naszego miasta. Ulotki zawierały propozycje form oszczędzania wody i dbania o jej czystość. W dniu 7 marca odbyła się wycieczka uczniów klasy Ie pod opieką pani Małgorzaty Simon do Oczyszczalni Ścieków w Nysie,

Dzierżęcinka – zajęcia o zagrożonych gatunkach ryb

wód, poznały sposoby zapobiegania zanieczyszczeniom przy wykonywaniu codziennych czynności. Wypowiadały się również na temat *Do czego zużywamy wodę*, poznały właściwości wody, ogromną rolę, jaką odgrywa w życiu ludzi, zwierząt i roślin, a także dlaczego należy wodę oszczędzać.

Elżbieta Noga, Przedszkole nr 11 w Koszalinie

1 KROK – Wybór rzeki czy jeziora

Poszukajcie rzeki, potoku, stawu w swojej okolicy. Przed rozpoczęciem działań, dowiedzcie się, kto jest za nie odpowiedzialny i kto jest ich właścicielem. Skontaktujcie się z urzędem gminy lub miasta. Jeśli nie macie rzeki w okolicy, wybierzcie temat wody, każdy ma ją w swoim kranie, poszukajcie jej źródła i zaadoptujcie go!

2 KROK – Dokumentacja

Zbierzcie jak najwięcej informacji o rzece, jej geografii czy historii, poszukajcie starych legend i przypowieści. Odszukajcie niezwykle miejsca nad rzeką i nadajcie im swoje nazwy. Jeśli macie w okolicy bezimienny potok lub staw, to też jest dobra okazja aby nadać mu nazwę i zaopiekować się nim. Róbcie zdjęcia, filmujcie i wszystko opisujcie. Dokumentacja przyda się Wam do prezentacji Waszych działań.

3 KROK – Bezpieczeństwo

Należy pamiętać, że nawet małe strumyki mogą być niebezpieczne i trzeba zachować ostrożność. Nie ryzykujcie z wodą:

- trzymajcie się razem i zawsze w pobliżu osoby dorosłej,
- nie wchodźcie do wody bez pozwolenia osoby dorosłej,
- zabawy nad wodą mogą być niebezpieczne,
- nie pijcie wody jeżeli nie macie pewności że jest czysta,
- ponad wszystko, bądźcie ostrożni!

4 KROK – Działanie

Aby zaopiekować się rzeką trzeba mieć jasno określone cele. Na przykład, jeśli rzeka jest lekko zaśmiecona, to kilka akcji sprzątnięcia jej wiele pomoże. Jednak jeżeli ktoś regularnie wysypuje śmieci do rzeki, to sprzątnięcie jej nie będzie miało końca. Wtedy trzeba wybrać trochę inne działanie, jak zachęcanie urzędu gminy lub miasta do podjęcia działań w celu ochrony rzeki przed zanieczyszczeniem. Najlepiej zacząć od małych, osiągalnych celów, zawsze można je później poszerzyć.

5 krok – Światowy Dzień Wody, Dzień Bałtyku

Włączcie się w obchody Światowego Dnia Wody – Dnia Bałtyku i przeprowadźcie lekcje tematyczne o naszym morzu i o zagrożonych gatunkach ryb. To dobry czas aby zaopiekować się wybraną rzeką czy strumieniem, przeprowadzić lekcje tematyczne o ich historii i geografii, uświadomić sobie związek pomiędzy naszą rzeką, a Morzem Bałtyckim.

6 KROK – Akt Adopcji

To wydarzenie to, niezwykle moment. Przygotujcie AKT ADOPCJI, zaplanujcie uroczyste spotkanie najlepiej nad zaadoptowanym odcinkiem rzeki czy strumienia i zaproszcie rodziców, władze lokalne, dziennikarzy i społeczność lokalną.

7 KROK – Prezentacja projektu

Warto podzielić się zdobytym doświadczeniem i działaniami. Zaprezentujcie swoją pracę na forum szkoły czy miejscowości. Przesyłajcie do nas zdjęcia, wycinki prasowe i sprawozdania z przeprowadzonych przez Was działań. W ten sposób wymienimy się pomysłami i zainspirujemy innych do działania na rzecz ochrony rzek!

Mała Panew – akcja o oszczędzaniu wody

Mierzwina – hannening

Parsęta – sprzątnięcie rzeki

Łososinka – konkurs plastyczny

Dzień Bałtyku

O Klubie Gaja

Klub Gaja jest jedną z wiodących, niezależnych organizacji społecznych zajmujących się ochroną środowiska i prawami zwierząt w Polsce. Został założony przez Jacka Bożka w 1988 roku. Od 2004 roku Klub Gaja jest organizacją pożytku publicznego. **Misją Klubu Gaja** jest ochrona naszej planety Ziemi oraz zachowanie środowiska naturalnego dla nas i dla przyszłych pokoleń.

Już od 20 lat zajmujemy się **ochroną środowiska naturalnego**. Prowadzimy ogólnopolskie kampanie i programy na rzecz ochrony rzek i dolin rzecznych oraz na rzecz ochrony drzew, zalesienia i zadrzewienia, w celu zmniejszenia skutków zmian klimatu na Ziemi. Zwracamy uwagę opinii publicznej na zagrożenia i problemy ekologiczne związane z działalnością człowieka oraz na naszą wspólną odpowiedzialność za stan środowiska. Celem działań Klubu Gaja jest także podniesienie świadomości społecznej w zakresie **ochrony zwierząt** poprzez zwracanie uwagi opinii publicznej na to, że ochrona praw i dobrostanu zwierząt jest integralną częścią ochrony środowiska i bezpośrednio wpływa na jakość naszego życia. Zajmujemy się także **edukacją**. Inspirujemy do działań na rzecz Ziemi dzieci, młodzież, nauczycieli, społeczności lokalne, samorządy i firmy. Uczestnicy naszych programów sadzą drzewa, zakładają ogrody, adoptują rzeki i strumienie, zbierają makulaturę i pomagają zwierzętom. W swojej działalności edukacyjnej, warsztatach, wydarzeniach, wykorzystujemy niekonwencjonalne metody i różne formy sztuki. Poniżej prezentujemy najważniejsze osiągnięcia w działaniach na rzecz ochrony rzek:

- w 2003 roku Klub Gaja jako pierwsza organizacja pozarządowa na świecie przetłumaczył i wydał polską wersję Raportu Światowej Komisji Zapor Wodnych *Zapory a rozwój*,
- w 2004 roku Klub Gaja uczestniczył w konkretnych działaniach na rzecz ochrony korytarzy ekologicznych dolin rzecznych na piętnastu rzekach,
- w maju 2005 roku dzięki m.in. naszej pracy, Ministerstwo Środowiska zaakceptowało i zaleciło do stosowania opracowanie *Zasady dobrych praktyk w utrzymaniu rzek i potoków górskich*,
- w maju 2006 Klub Gaja został przyjęty jako członek do Dams and Development Forum, które jest częścią projektu ONZ – Dams and Development United Nations Environment Programme,
- w 2008 roku program Klubu Gaja *Zadoptuj rzekę* został nominowany do tytułu Best Practis 2008 nadawanego przez The Green Spider Network – sieć instytucji i organizacji powołanych i wspieranych przez Komisję Europejską i DG Environment.

43-365 Wilkowice, ul. Parkowa 10, tel./fax 033 812 36 94
e-mail: klubgaja@klubgaja.pl

www.klubgaja.pl

Polecamy film *Zadoptuj rzekę* nie tylko nauczycielom i wychowawcom, ale także wszystkim tym, którzy kochają rzeki i piękne krajobrazy.

Ministerstwo Środowiska

Patronat Ministra Środowiska

Program *Zadoptuj rzekę* współfinansowany jest ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach Rządowego Programu – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, The Fisheries Secretariat oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach

Wydawca Klub Gaja, 43-365 Wilkowice,
ul. Parkowa 10, tel./fax (033) 812-36-94, e-mail: klubgaja@klubgaja.pl
© **Copyright** Klub Gaja, 2008 **DTP** Compal – Bielsko-Biała
Druk Ośrodek Wydawniczy Augustana

Wydrukowano na papierze ARCTIC VOLUME WHITE produkowanym w sposób przyjazny dla środowiska • www.arcticpaper.com

ISBN 978-83-61608-00-4